CUPRINS

CAPITOLUL I – Procesul civil, mijloc de realizare a justiţiei în pricinile civile 3

CAPITOLUL II – Participanţii în Procesul civil 8

CAPITOLUL III – Competenţa instanţelor de judecată 15

CAPITOLUL IV – Judecata în faţa primei instanţe 25

CAPITOLUL V – Căile de atac 43

CAPITOLUL VI – Proceduri speciale 57

Capitolul I

Procesul civil, mijloc de realizare a justiţiei în pricinile civile

Consideraţii generale

În literatura juridică s-a arătat că în statul de drept justiţia poate fi privită sub două aspecte: ca sistem al organelor judecătoreşti şi activitate desfăşurată de aceste organe.

Actele normative de Drept material recunosc persoanelor fizice şi juridice drepturi civile (se au în vedere nu numai drepturile recunoscute prin legislaţia civilă, dar şi cele care intră în conţinutul raporturilor de dreptul muncii, familiei, de Drept comercial etc.) în scopul satisfacerii intereselor materiale şi de altă natură în acord cu interesul public, potrivit legii şi regulilor de convieţuire socială.

În mod obişnuit asemenea drepturi sunt valorificate de titularii lor potrivit legii şi sunt respectate de celelalte persoane care au obligaţia de a nu face nimic care să stânjenească exercitarea lor normală. În situaţia în care drepturile nu sunt respectate sau sunt contestate, legea a organizat modul de apărare şi valorificare a acestora pentru a fi soluţionate conflictele ce apar, de instituţii juridice specializate şi nu de către cei aflaţi în cauză, prin intermediul unui proces civil.

Definirea procesului civil

Procesul civil este activitatea desfăşurată de: instanţă, părţi, organul de executare şi alte organe sau persoane care participă la înfăptuirea justiţiei în pricinile civile, precum şi raporturile dintre aceşti participanţi, în vederea realizării sau stabilirii drepturilor ori intereselor civile deduse judecăţii şi executării silite a hotărârii judecătoreşti sau a altor titluri executorii conform procedurii stabilite de lege.

În cadrul înfăptuirii justiţiei, procesul civil este deci activitatea pe care o desfăşoară organele de stat competente, cu participarea părţilor interesate, în vederea rezolvării conflictelor ce se ivesc în circuitul civil.

Procesul civil serveşte ca formă specială a constrângerii de stat pentru valorificarea în concret a dreptului subiectiv încălcat şi prin aceasta, la restabilirea ordinii de drept tulburate.

Definirea dreptului procesual civil

Pornind de la definiţia dată dreptului în ansamblul său, putem defini dreptul procesual civil ca fiind un sistem de norme juridice care reglementează modul în care este organizată şi se desfăşoară activitatea de judecată a pricinilor privitoare la drepturi şi interese civile, legitime, precum şi modul în care sunt duse la îndeplinire (sunt executate) hotărârile judecătoreşti sau alte titluri executorii.

Dreptul procesual civil reglementează în amănunt prin normele sale fiecare dintre fazele şi etapele pe care le poate parcurge un proces civil.

Legăturile dreptului procesual civil cu alte ramuri de Drept. Privit în ansamblul său dreptul românesc are un caracter unitar cuprinzând totalitatea normelor de conduită ce sunt exprimate în forma prevăzută de lege fiind garantate, la nevoie, prin forţa de constrângere a statului.

Dreptul procesual civil reprezintă o ramură autonomă a acestui ansamblu, dar nu este izolat de celelalte ramuri, aflându-se într-o strânsă legătură cu acestea.

Este o ramură distinctă a dreptului în ansamblul său pentru că: are un obiect propriu de reglementare (grupa de raporturi sociale referitoare la raporturile procesuale civile); dispune de metode specifice de reglementare ce ţin cont de o serie de principii fundamentale.

Principiile fundamentale ale dreptului procesual civil pot fi definite ca fiind acele reguli esenţiale care determină structura internă a procesului civil, şi pe temeiul cărora se stabilesc raporturile procesuale dintre părţile aflate în litigiu, precum şi între aceste părţi şi instanţa de judecată chemată să înfăptuiască justiţia, şi în felul acesta să restabilească drepturile subiective încălcate sau contestate.

Trăsături: – sunt prevăzute în Constituţia României, în Codul de

procedură civilă şi în alte legi speciale;

— În lipsa textului de lege expres sau apropiat după care se călăuzesc judecătorii în soluţionarea pricinilor civile, aceştia recurg pentru rezolvarea corectă a cauzelor la aplicarea principiilor fundamentale;

— Principiile fundamentale definesc însăşi procesul civil.

Aceste principii fundamentale ale dreptului procesual civil sunt:

1) Principiul legalităţii;
2) Principiul aflarii adevărului;
3) Principiul dreptului la apărare;
4) Principiul publicităţii şi principiul oralităţii dezbaterilor;
5) Principiul rolului activ al judecătorului;
6) Principiul disponibilităţii;
7) Principiul contradictorialităţii;
8) Principiul nemijlocirii;
9) Principiul continuităţii.

Normele de procedură civilă. Sunt acele norme juridice care reglementează modul de judecată a pricinilor civile şi cele privind punerea în executare silită a hotărârilor judecătoreşti sau a altor titluri executorii.

Normele de procedură civilă se pot clasifica după mai multe criterii:

1) După obiectul normelor:

a) norme de organizare judecătorească (reglementează organizarea şi funcţionarea instanţelor judecătoreşti, numirea şi avansarea judecătorilor etc.);

b) norme de competenţă (reglementează competenţa materială şi teritorială a instanţelor judecătoreşti);

c) norme de procedură propriu-zise (reglementează modul de judecată a cauzelor civile şi executarea silită a hotărârilor judecătoreşti).

2) După întinderea câmpului de aplicare:

a) norme generale care se aplică în toate cazurile şi în orice materie dacă legea nu prevede altfel;

b) norme speciale care sunt aplicabile numai într-o anumită materie şi cuprind dispoziţii derogatorii de la norma generală.

3) După caracterul conduitei pe care o prescriu:

a) norme imperative care impun părţilor o anumită conduită sub sancţiunea prevăzută de normă, fiindu-le interzis să deroge de la această conduită;

b) norme dispozitive sau supletive sunt cele care suplinesc voinţa neexprimată a părţilor în actele lor juridice sau protejează interesele uneia din părţi îngăduindu-le să-şi exercite dreptul de dispoziţie.

Texte legale.

Constituţia României (extras)

ARTICOLUL 21

Accesul liber la justiţie

(1) Orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime.

(2) Nicio lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept.

ARTICOLUL 48

Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

(1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate, publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluţionarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptăţită să obţină recunoaşterea dreptului pretins, anularea actului şi repararea pagubei.

(2) Condiţiile şi limitele exercitării acestui drept se stabilesc prin lege organică.

(3) Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare săvârşite în procesele penale.

ARTICOLUL 125

Instanţele judecătoreşti

(1) Justiţia se realizează prin Curtea Supremă de Justiţie şi prin celelalte instanţe judecătoreşti stabilite de lege.

(2) Este interzisă înfiinţarea de instanţe extraordinare.

(3) Competenţa şi procedura de judecată sunt stabilite de lege.

PRACTICĂ JUDICIARĂ

Speţa I

În cazul în care, prin acţiune, fosta soţie, incapabilă de muncă, solicită obligarea fostului soţ la plata unei pensii de întreţinere (art. 41 C. fam.), iar debitorul, în apărarea sa, invocă faptul că nu are niciun venit, precum şi împrejurarea că printr-o altă hotărâre judecătorească, definitivă, a fost obligat să plătească pensie de întreţinere pentru doi

copii născuţi dintr-un concubinaj anterior, instanţa de fond, în virtutea rolului său activ, trebuia să pună în discuţia părţilor citarea în cauză a celor doi copii, reprezentaţi prin mama lor, urmând ca pensia cuvenită fostei soţii, în limitele prevăzute de art. 41 alin. 3 C. fam., să fi fost stabilită în contradictoriu şi cu cei doi minori.

Trib. Mun. Bucureşti – sect. a III-a civ., decizia nr. 111 din 17.01.1985

Revista română de drept nr. 5 din 1985, pag. 73

Speţa II

Introducerea în cauză, din oficiu, a unei părţi netrecute în cererea de chemare în judecată este inadmisibilă. Dacă reclamanta a chemat în judecată doar pe societatea comercială absorbită, asumându-şi riscurile ce decurg din inopozabilitatea hotărârii faţă de societatea comercială absorbantă, instanţele nu pot introduce în cauză, din oficiu, această ultimă societate, deoarece ar încălca principiul disponibilităţii procesului civil.

CSJ – sect.com., decizia nr. 3782 din 27.10.1998

Dreptul nr. 10 din 1999, pag. 152

Capitolul II

Participanţii în Procesul civil

1. Precizări prealabile

Primul Titlu al celei de-a doua Cărţi a Codului de procedură civilă este consacrat părţilor.

Soluţionarea litigiilor civile implică, cu necesitate, participarea la activitatea judiciară a unor autorităţi statale şi a unor persoane fizice. Autorităţile şi persoanele care participă la activitatea de judecată se numesc *participanţi* sau *subiecţi procesuali*.

În activitatea judiciară un rol central îl ocupă *instanţa de judecată*. Ea acţionează în calitate de autoritate statală specializată în activitatea de distribuire a justiţiei.

Soluţionarea procesului civil nu poate fi concepută fără participarea părţilor între care s-a ivit litigiul: *reclamantul* şi *pârâtul*. În cadrul şi în cursul procedurii pot interveni de asemenea alte persoane. Aşa este, în primul rând, cazul terţilor, care pot participa la activitatea judiciară, fie din iniţiativa lor, fie din iniţiativa părţilor principale. Odată introduse în proces, terţele persoane devin părţi.

Procesul civil parcurge adeseori şi ultima sa fază – executarea

silită. În asemenea situaţii, participante la activitatea judiciară devin şi *organele de executare*.

Instanţa, părţile, terţele persoane şi organele de executare sunt *participanţi procesuali principali*, întrucât prin activitatea lor influenţează desfăşurarea şi soarta procesului civil. Dintre aceşti participanţi instanţa, reclamantul şi pârâtul sunt subiecţi procesuali indispensabili, căci fără „prezenţa" lor nu este posibilă activitatea judiciară.

În procesul civil pot participa şi alte persoane, cum ar fi: martorii, experţii, interpreţii etc. Aceştia sunt însă *participanţi procesuali auxiliari*; rolul lor este subsidiar şi vizează doar lămurirea unor împrejurări de fapt ale cauzei.

O poziţie aparte în procesul civil revine Ministerului Public. Acesta participă la activitatea judiciară atât în calitate de subiect procesual, cât şi ca organ de stat specializat în asigurarea şi garantarea legalităţii.

2. Instanţa de judecată

O înţelegere deplină a problematicii privitoare la părţile implicate în procesul civil nu poate face abstracţie de cadrul de desfăşurarea a procedurii judiciare şi nici de organizarea autorităţii chemate a realiza actul de justiţie.

În orice stat de drept instanţele judecătoreşti sunt organizate într-un sistem propriu. Totalitatea instanţelor judecătoreşti dintr-un stat alcătuiesc *autoritatea judecătorească*.

Codul de procedură civilă foloseşte adeseori noţiunile de „parte", „reclamant" şi „pârât", fără a le preciza conţinutul. În concepţia legiuitorului, stabilirea conţinutului noţiunii de parte revine literaturii de specialitate şi jurisprudenţei. O atare concepţie s-a regăsit atât în legislaţiile procesuale adoptate în secolul trecut, cât şi în unele legislaţii recente. Lipsa unei definiţii legale a constituit şi sursa unor controverse teoretice privitoare la condiţiile pentru a fi parte în procesul civil sau pentru exercitarea acţiunii civile.

Determinarea conţinutului noţiunii de parte prezintă un interes teoretic şi practic evident. Cunoaşterea acestui concept prezintă interes pentru determinarea drepturilor şi obligaţiilor participanţilor procesuali. Aceasta deoarece, în mod firesc, unele drepturi şi obligaţii sunt prevăzute de lege numai pentru părţi. Pe de altă parte, hotărârea

judecătorească va produce efecte numai faţă de persoanele care au participat la activitatea judiciară în calitate de părţi.

Conceptul de parte prezintă importanţă şi în soluţionarea unor excepţii de procedură, cum sunt: excepţia lipsei de calitate, excepţia de litispendenţă, excepţia puterii lucrului judecat. Or, soluţionarea unor atare excepţii implică cunoaşterea exactă a conţinutului noţiunii de parte.

Literatura de specialitate nu este unanimă în ceea ce priveşte definirea conceptului de parte în procesul civil, iar o atare controversă stăruie şi în prezent. Astfel, în determinarea noţiunii de parte s-au avut în vedere uneori „interesele contrarii" ale persoanelor între care s-a ivit litigiul. În această concepţie devin părţi în procesul civil persoanele care exprimă interese contrare, în sensul că cel puţin una dintre ele „[...] pretinde că are de realizat un drept împotriva celeilalte sau celorlalte, care au nesocotit acest drept".

De asemenea, interesul afirmat în justiţie trebuie să fie personal, adică să fie propriu celui ce promovează acţiunea sau celui care se apără în procesul civil. Această cerinţă nu poate fi însă concepută în mod rigid în dreptul modern. În sistemul nostru juridic, ca şi acela al altor state, acţiunea civilă poate fi promovată şi de alte persoane sau organe decât acelea ce se *pretind* a fi titulare ale unui drept subiectiv. Este cazul acelor acţiuni pentru promovarea cărora legea admite o legitimare procesuală extraordinară.

Activitatea procesuală poate fi declanşată şi întreţinută numai pe baza unui interes născut şi actual. În principiu, interesul judiciar se consideră că există şi a devenit actual din momentul încălcării unui numit drept subiectiv. Totuşi, se poate întâmpla uneori ca interesul să fie actual fără ca dreptul să aibă acest caracter. Este ceea ce se întâmplă în situaţiile prevăzute de art. 110 C. porc. civilă.

Texte legale

Codul de procedură civilă (extras)

Articolul 41. (1) Orice persoană care are folosinţa drepturilor civile poate să fie parte în judecată.

(2) Asociaţiile sau societăţile care nu au personalitate juridică pot sta în judecată ca pârâte, dacă au organe proprii de conducere.

Articolul 45. (1) Ministerul Public poate porni acţiunea civilă ori de câte ori este necesar pentru apărarea drepturilor şi intereselor

legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicţie şi ale dispăruţilor, precum şi în alte cazuri expres prevăzute de lege.

(2) În cazul în care procurorul a pornit acţiunea, titularul dreptului la care se referă acţiunea va fi introdus în proces. El se va putea folosi de dispoziţiile prevăzute în art. 246 – 247 şi 271 – 273, iar în cazul în care procurorul şi-ar retrage cererea, va putea cere continuarea judecăţii.

(3) Procurorul poate pune concluzii în orice proces civil, în oricare fază a acestuia, dacă apreciază că este necesar pentru apărarea ordinii de drept, a drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor.

(4) În cazurile anume prevăzute de lege, participarea şi punerea concluziilor de către procuror sunt obligatorii.

(5) Procurorul poate, în condiţiile legii, să exercite căile de atac împotriva oricăror hotărâri, iar în cazurile prevăzute de alin. (1) poate să ceară punere în executare a hotărârilor pronunţate în favoarea persoanelor prevăzute la acel alineat.

Alte persoane care pot lua parte la judecată

· Intervenţia

Art. 49 – Oricine are interes poate interveni într-o pricină ce se urmează între alte persoane.

Intervenţia este în interes propriu când cel care intervine invocă un drept al său.

Ea este în interesul uneia din părţi când sprijină numai apărarea acesteia.

Art. 50 – Cererea de intervenţie în interes propriu va fi făcută în forma prevăzută pentru cererea de chemare în judecată.

Ea se poate face numai în faţa primei instanţe şi înainte de închiderea dezbaterilor.

Cu învoirea părţilor, intervenţia în interes propriu se poate face şi în instanţa de apel.

· Chemarea în judecată a altor persoane

Art. 57 – Oricare din părţi poate să cheme în judecată o altă persoană care ar putea să pretindă aceleaşi drepturi ca şi reclamantul.

Cererea făcută de pârât se depune odată cu întâmpinarea. Când întâmpinarea nu este obligatorie, cererea se va depune cel mai târziu la prima zi de înfăţişare.

Cererea făcută de reclamant se depune cel mai târziu până la

închiderea dezbaterilor înaintea primei instanţe.

Cererea va fi motivată şi se va comunica atât celui chemat, cât şi părţii potrivnice. La exemplarul cererii destinat celui chemat se vor alătura copii de pe cererea de chemare în judecată, întâmpinare şi de pe înscrisurile de la dosar.

Art. 58 – Cel chemat în judecată dobândeşte calitatea de intervenient în interes propriu, iar hotărârea îi va fi opozabilă.

Chemarea în garanţie

Art. 60 – Partea poate să cheme în garanţie o altă persoană împotriva căreia ar putea să se îndrepte, în cazul când ar cădea în pretenţiuni cu o cerere în garanţie sau în despăgubire.

În aceleaşi condiţii, cel chemat în garanţie poate, la rândul său, să cheme în garanţie o altă persoană.

Art. 61 – Cererea va fi făcută în condiţiile de formă pentru cererea de chemare în judecată. Cererea făcută de pârât se va depune odată cu întâmpinarea; când întâmpinarea nu este obligatorie, cererea se va depune cel mai târziu la prima zi de înfăţişare.

Cererea de chemare în garanţie făcută de reclamant se poate depune, până la închiderea dezbaterilor, înaintea primei instanţe.

Art. 63 – Cererea de chemare în garanţie se judecă odată cu cererea principală.

Când judecarea cererii principale ar fi întârziată prin chemarea în garanţie, instanţa poate dispune despărţirea spre fi judecate deosebit.

· Arătarea titularului dreptului

Art. 64 – Pârâtul care deţine un lucru pentru altul sau care exercită în numele altuia un drept asupra unui lucru va putea arăta pe acela în numele căruia deţine lucrul sau exercită dreptul, dacă a fost chemat în judecată de o persoană care pretinde un drept real asupra lucrului.

Art. 65 – Cererea privitoare la arătarea titularului dreptului va fi motivată şi se va depune odată cu întâmpinarea, iar, dacă aceasta nu este obligatorie, cel mai târziu la prima zi de înfăţişare.

Cererea va fi comunicată celui arătat ca titular, împreună cu citaţia, copiile de pe cerere şi înscrisurile de la dosar.

PRACTICĂ JUDICIARĂ

Speţa I

Pentru a fi parte în proces se impun a fi îndeplinite următoarele condiţii: calitatea procesuală, capacitatea procesuală, existenţa unui interes şi afirmarea unui drept sau a unei situaţii juridice pentru a cărei realizare poate fi folosită calea justiţiei.

Calitatea procesuală presupune existenţa unei identităţi între persoana reclamantului şi titularul dreptului afirmat precum şi între persoana pârâtului şi cel despre care se pretinde că este obligat în cadrul raportului juridic dedus judecăţii.

Reclamantul este cel obligat să facă dovada ambelor calităţi procesuale (activă şi pasivă) prin indicarea obiectului cererii, a motivelor de fapt şi de drept pe care se întemeiază pretenţia sa şi a persoanei cu care înţelege să se judece.

Acţiunea în revendicare se îndreaptă împotriva celui care are posesia bunului revendicat. Dacă posesia aparţine unei instituţii cu personalitate juridică procesul se poartă în contradictor cu această instituţie, iar dacă acţiunea este formulată în contradictor cu o altă unitate se respinge pentru lipsa calităţii procesuale a pârâtului.

În speţă, imobilul revendicat nu se află în administrarea Inspectoratului Şcolar al Judeţului Iaşi, chemat în judecată, în calitate de pârât. S-a dovedit că se află în administrarea Administraţiilor Permanente a Taberelor Şcolare Judeţene, unitate de învăţământ şi educaţie căreia prin HG nr. 491 din 5 iulie 1995 i s-a recunoscut personalitate juridică şi calitatea de ordonator de credite. De aceea, cererea reclamanţilor, formulată în contradictor cu Inspectoratul Şcolar al Judeţului Iaşi, a fost respinsă ca lipsită de unul din elementele esenţiale – calitatea procesuală pasivă a pârâtului.

Curtea de Apel Iaşi, decizia civilă nr. 1470 din 07.12.1998

Culegere de practică judiciară – Curtea de Apel Iaşi 1998 nr. din 1999, pag. 139 – 140

Capitolul III

Competenţa instanţelor de judecată

Competenţa materială

Primul articol al Codului de procedură civilă consacră principiul *plenitudinii de jurisdicţie a judecătoriilor*. Prin urmare, toate celelalte instanţe au o jurisdicţie de excepţie, în sensul că ele pot soluţiona cauze civile în primă instanţă numai în baza unor dispoziţii normative care le atribuie în mod expres o atare competenţă.

Textul pe care-l comentăm admite două categorii de excepţii de la regula plenitudinii de jurisdicţie menţionată mai sus. O primă excepţie se referă la cauzele „date prin lege în competenţa altor instanţe”. În acest sens, însuşi Codul de procedură civilă atribuie o competenţă de fond – excepţie – tribunalelor şi curţilor de apel.

A doua categorie de excepţii are ca obiect atribuţiile jurisdicţionale conferite de lege „autorităţilor administraţiei publice” sau altor „organe”. Categoria de excepţii la care ne referim nu este prevăzută în mod expres în partea finală a art. 1 pct. 1 C. porc. civilă. Ea poate fi însă dedusă cu uşurinţă din prevederile art. 1 pct. 2 C. porc. civ., text care atribuie judecătoriilor competenţa de a soluţiona „plângerile împotriva hotărârilor administraţiei publice cu activitate jurisdicţională şi ale altor organe cu astfel de activitate […]”. Aceasta înseamnă că organele menţionate au şi o competenţă de fond, care le este recunoscută prin dispoziţii legale exprese.

Tribunalele au o competenţă de fond, una de control judiciar – apel şi recurs – şi o competenţă diversă.

Competenţa de fond sau *în primă instanţă* a tribunalelor, privită prin prisma tuturor atribuţiilor lor, este o competenţă de excepţie. Privită însă în concret, regula enunţată comportă însă şi unele circumstanţieri şi precizări extrem de importante şi aceasta mai cu seamă după adoptarea O.U.G. nr. 138/2000. Astfel, dacă avem în vedere anumite categorii de litigii, competenţa tribunalelor este o competenţă de drept comun. În primul rând, competenţa tribunalelor în materie comercială este o competenţă de drept comun.

Competenţa materială sau *de atribuţiune* a curţilor de apel este stabilită în art. 3 C. porc. civ. Potrivit acestui text, curţile de apel au o competenţă de fond, o competenţă de control judiciar şi o competenţă diversă.

În primă instanţă, curţile de apel judecă procesele şi cererile în materie comercială al căror obiect are o valoare de peste 10 miliarde de lei, precum şi procesele şi cererile în materie de contencios administrativ privind actele autorităţilor şi instituţiilor centrale.

În fine, curţile de apel îşi extind competenţa şi asupra altor cauze expres date prin lege în competenţa lor. Aşa este, de pildă, cazul apelurilor îndreptate împotriva hotărârilor tribunalelor de acordare sau neacordare a personalităţii juridice a uniunilor de sindicate [art.

43 alin. (5) din Legea nr. 54/1991]; recursurile îndreptate împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorul sindic în cazurile prevăzute de art. 10 din Legea nr. 64/1995; recursurile îndreptate împotriva hotărârilor pronunţate în condiţiile art. 3 din Legea nr. 83/1998; soluţionarea cererilor privitoare la înregistrarea birourilor notariale din raza teritorială a curţilor respective [art. 18 alin. (1) din Legea nr. 36/1995]; sesizările îndreptate împotriva deciziilor pronunţate de Colegiul Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii în condiţiile art. 14 şi 16 din Legea nr. 187/1999.

Competenţa Curţii Supreme de Justiţie este determinată de funcţiile speciale ale unei instanţe aflate în vârful ierarhiei instanţelor care alcătuiesc sistemul nostru judiciar. Or, aşa cum este firesc, aceste funcţii trebuie să fie concentrate asupra exercitării unui control judiciar extraordinar şi asupra îndrumării instanţelor judecătoreşti pentru aplicarea şi interpretarea corectă a legii în opera de înfăptuire a justiţiei. Observăm că legea îi conferă instanţei supreme, în primul rând, o competenţă de excepţie în materie de recurs. Din acest punct de vedere art. 4 pct. 1 C. porc. civ. se referă la două situaţii distincte care vizează: soluţionarea recursurilor îndreptate împotriva hotărârilor pronunţate de curţile de apel şi soluţionarea recursurilor şi „în alte cauze prevăzute de lege".

Prevederile art. 4 C. porc civ. se completează în mod corespunzător cu dispoziţiile cuprinse în art. 27 din Legea nr. 56/1993 – Legea Curţii Supreme de Justiţie. Potrivit acestui din urmă text: „la secţiile Curţii Supreme de Justiţie, după competenţa fiecăreia, părţile pot declara recurs şi împotriva hotărârilor nedefinitive sau actelor judecătoreşti de orice natură care nu pot fi atacate pe nicio cale, iar cursul judecăţii a fost întrerupt în faţa curţilor de apel". Prin urmare, art. 27 din Legea nr. 56/1993 extinde competenţa Curţii Supreme de Justiţie şi asupra recursurilor îndreptate împotriva „actelor judecătoreşti de orice natură". Exercitarea recursului este condiţionată în acest caz de: imposibilitatea atacării pe orice cale a actelor judecătoreşti respective şi de întreruperea cursului judecăţii în faţa curţilor de apel. Pe de altă parte, constatăm că art. 4 pct. 1 C. pr. civilă se referă şi la posibilitatea atacării pe calea recursului a „altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege". Este evident şi după părerea noastră că legea are în vedere de asemenea hotărârilor pronunţate de alte organe

cu activitatea jurisdicţională. În această categorie se încadrează şi actele administrativ-jurisdicţionale care pot fi atacate pe calea recursului, la Curtea Supremă de Justiţie, în condiţiile art. 4 din Legea nr. 29/1990.

Competenţa teritorială

Pentru a cunoaşte instanţa căreia trebuie să ne adresăm pentru soluţionarea unei cauze civile concrete nu este suficientă determinarea competenţei de atribuţiune a instanţelor judecătoreşti. Este necesar să stabilim şi sub aspect teritorial care dintre instanţele judecătoreşti de acelaşi grad are căderea de a soluţiona o cauză civilă.

În acest scop trebuie să recurgem la normele de competenţă teritorială. Prin intermediul normelor de competenţă teritorială se realizează o delimitare de atribuţii pe linie orizontală între diferitele instanţe judecătoreşti de acelaşi grad. Iar în raport de criteriile folosite distingem următoarele forme de competenţă teritorială: *competenţa teritorială generală*, *competenţa teritorială alternativă*, *competenţa teritorială excepţională* şi *competenţa teritorială convenţională*.

Prin *competenţa teritorială generală se desemnează acea formă a competenţei care instituie regula potrivit căreia cererea de chemare în judecată se adresează instanţei din circumscripţia teritorială în care îşi are domiciliul sau sediul pârâtul*.

Texte legale.

Codul de procedură civilă (extras)

Art. 1. Judecătoriile judecă:

1. În primă instanţă, toate procesele şi cererile, în afară de cele date prin lege în competenţa altor instanţe;

2. plângerile împotriva hotărârilor autorităţilor administraţiei publice cu activitate jurisdicţională şi ale altor organe cu astfel de activitate, în cazurile prevăzute de lege;

3. În orice alte materii date prin lege în competenţa lor.

Art. 2. Tribunalele judecă:

1. În primă instanţă:

a) procesele şi cererile în materie comercială al căror obiect are o valoare de până la 10 miliarde lei inclusiv, precum şi procesele şi cererile în această materie al căror obiect este neevaluabil în bani;

b) procesele şi cererile în materie civilă al căror obiect are o valoare de peste 2 miliarde lei;

b[1]) conflictele de muncă, cu excepţia celor date prin lege în competenţa altor instanţe;

c) procesele şi cererile în materie de contencios administrativ, în afară de cele date în competenţa curţilor de apel;

d) procesele şi cererile în materie de creaţie intelectuală şi de proprietate industrială;

e) procesele şi cererile în materie de expropriere;

f) cererile pentru încuviinţarea adopţiilor;

g) cererile privind punerea sub interdicţie, declararea dispariţiei şi declararea morţii;

h) cererile privitoare la nulitatea căsătoriei, nulitatea sau desfacerea adopţiei şi cele privind decăderea din drepturile părinteşti;

I) cererile pentru repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare săvârşite în procesele penale;

j) cererile pentru recunoaşterea, precum şi cele pentru încuviinţarea executării silite a hotărârilor date în ţări străine;

2. ca instanţe de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii în primă instanţă;

3. ca instanţe de recurs, recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii, care, potrivit legii, nu sunt supuse apelului.

4. În orice alte materii date prin lege în competenţa lor.

Art. 3. Curţile de apel judecă:

1. În primă instanţă, procesele şi cererile în materie comercială al căror obiect are o valoare de peste 10 miliarde lei, precum şi procesele şi cererile în materie de contencios administrativ privind actele autorităţilor şi instituţiilor centrale;

2. ca instanţe de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de tribunale în primă instanţă;

3. ca instanţe de recurs, recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de tribunale în apel sau împotriva hotărârilor pronunţate în primă instanţă de tribunale, care, potrivit legii, nu sunt supuse apelului, precum şi în alte cauze prevăzute de lege;

4. În alte materii date prin lege în competenţa lor.

Art. 4. Curtea Supremă de Justiţie judecă:

1. recursurile declarate împotriva hotărârilor curţilor de apel şi altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege;

1. recursurile în interesul legii;

2. recursurile în anulare;

3. În orice alte materii date prin lege în competenţa sa.

Art. 10 – În afară de instanţa domiciliului pârâtului, mai sunt competente următoarele instanţe:

1. În cererile privitoare la executarea, anularea, rezoluţiunea sau rezilierea unui contract, instanţa locului prevăzut în contract pentru executarea, fir chiar în parte, a obligaţiunii;

2. În cererile ce izvorăsc dintr-un raport de locaţiune a unui nemişcător, în acţiunile în justificare sau în prestaţiune tabulară, instanţa locului unde se află nemişcătorul;

3. În cererile ce izvorăsc dintr-o cambie, CEC sau bilet la ordin, instanţa locului de plată;

4. În cererile privitoare la obligaţii comerciale, instanţa locului unde obligaţia a luat naştere sau aceea a locului plăţii;

5. În cererile izvorâte dintr-un contract de transport, instanţa locului de plecare sau de sosire;

6. abrogat

7. În cererile făcute de ascendenţi sau descendenţi pentru pensie alimentară, instanţa domiciliului reclamantului;

8. În cererile ce izvorăsc dintr-un fapt ilicit, instanţa în circumscripţia căreia s-a săvârşit acel fapt.

Art. 11 – În materie de asigurare, cererea privitoare la despăgubiri se va putea face şi la instanţa în circumscripţia căreia se află:

1. domiciliul asiguratului;

2. bunurile asigurate;

3. locul unde s-a produs accidentul.

Alegerea competenţei prin convenţie este nulă dacă a fost făcută înainte de naşterea dreptului la despăgubire.

Dispoziţiile de mai sus nu se aplică în materie de asigurări maritime şi fluviale.

Art. 12 – Reclamantul are alegerea între mai multe instanţe deopotrivă competente.

Art. 13 – Cererile privitoare la bunuri nemişcătoare se fac numai la instanţa în circumscripţia căreia se află nemişcătoarele.

Când nemişcătorul este situat în circumscripţiile mai multor

instanţe, cererea se va face la instanţa domiciliului sau reşedinţei pârâtului, dacă acestea se află în vreuna din aceste circumscripţii, iar în caz contrar, la oricare din instanţele în circumscripţiile cărora se află nemişcătorul.

Art. 14 – În materie de moştenire, sunt de competenţa instanţei celui din urmă domiciliu al mortului:

1. cererile privitoare la validitatea sau executarea dispoziţiilor testamentare;

2. cererile privitoare la moştenire, precum şi cele privitoare la pretenţiile pe care moştenitorii le-ar avea unul împotriva altuia;

3. cererile legatarilor sau ale creditorilor mortului împotriva vreunuia din moştenitori sau împotriva executorului testamentar.

PRACTICĂ JUDICIARĂ

Speţa I

Pârâta avea posibilitatea legală de a invoca excepţia necompetenţei teritoriale la instanţa de fond, până la prima zi de înfăţişare.

Prin sent. civ. nr. 5931 din 27 iunie 1997, Judec, Sect. 6 Bucureşti a admis, în parte, acţiunea formulată de reclamanta S.C. „M.K.S.E". S.R.L. dispunând obligarea pârâtei S.C. „H.I". S.R.L. la plata sumei de 2.433.600 lei, datorii contractuale, precum şi la 248.360 lei, cheltuieli de judecată, fiind respins capătul de cerere privind despăgubiri derivând din dobânzi bancare.

Pentru a pronunţa această hotărâre, s-a reţinut că pârâtei îi revine, în baza contractului de licenţă nr. 1678 din 1 februarie 1994, obligaţia achitării casetelor video închiriate, în temeiul art. 6 – 7 din Legea nr. 76/1992, precum şi a cheltuielilor de judecată aferente. S-a concluzionat că solicitarea privind plata dobânzii bancare de 125% anual este nefondată, în convenţia părţilor nefiind prevăzută decât clauza penală privind plata de penalităţi de întârziere în situaţia nerespectării termenului de scadenţă.

Împotriva sentinţei a declarat apel pârâta, arătând că hotărârea pronunţată este netemeinică şi nelegală, instanţa de fond neavând competenţa teritorială în soluţionarea litigiului. S-a învederat, totodată, că pretenţiile deduse judecăţii nu au fost dovedite în vreun mod.

Analizând actele cauzei, tribunalul reţine că excepţia necompetenţei teritoriale este nefondată, pârâta apelantă având

posibilitatea legală de a invoca o atare excepţie la prima zi de înfăţişare, când a fost soluţionat litigiul pe fond, respectiv la data de 27 iunie 1997, dată la care a fost legal citată.

Pe fondul litigiului, tribunalul reine că acţiunea dedusă judecăţii, respectiv pretenţiile băneşti ce au format obiectul cererii de chemare în judecată, nu au fost dovedite în condiţiile art. 46 C.com.

Pentru aceste considerente, în baza prevederilor art. 296 C. pr. civ., apelul va fi admis.

Trib. Bucureşti – sect.com., decizia nr. 280 din 2/6/98

Culeg. de practică judiciară – Comercială – 1990 – 1998; Trib. Bucureşti nr. din 1999, pag. 123 – 124

Speţa II

Articolul 13 Cod procedură civilă prevede că cererile privitoare la bunuri nemişcătoare se fac numai la instanţa în circumscripţia căreia se află nemişcătorul.

În sensul acestui text prin „cereri privitoare la bunuri nemişcătoare" se înţeleg numai acţiunile reale imobiliare, nu şi cele personale, chiar dacă ele se referă la bunuri imobile.

Pentru acţiunile personale, referitor la competenţa teritorială, sediul materiei se află în articolele 5 şi 10 aliniat 1 din Codul de procedură civilă.

Articolul 10 aliniat 1 Cod procedură civilă stabileşte o competenţă teritorială alternativă, fără să se facă vreo deosebire după cum cererea are ca obiect un bun mobil sau imobil. Textul se aplică însă numai în ipoteza unei convenţii care cuprinde o clauză prin care s-a stipulat locul unde obligaţia urmează să fie executată.

În lipsa unei asemenea clauze, sunt aplicabile dispoziţiile înscrise în articolul 5 Cod procedură civilă.

Cererea care are ca obiect constatarea nulităţii actului de vânzare – cumpărare referitor la un imobil, este o acţiune personală care se soluţionează în raport cu prevederile legale specifice acestor acţiuni şi nu cu cele privind acţiunile reale.

Dacă în contract nu s-a prevăzut locul unde obligaţia urmează să fie executată, cum este cazul în speţă, instanţa competentă teritorial este, potrivit articolului 5 Cod procedură civilă, acea în a cărei rază îşi au domiciliul pârâţii, iar dacă acţiunea s-a introdus la instanţa domiciliului reclamanţilor, excepţia relativă privind necompetenţa

teritorială trebuie invocată până la prima zi de înfăţişare.

Curtea de Apel Iaşi, decizia civilă nr. 1243 din 11/3/98

Culegere de practică judiciară – Curtea de Apel Iaşi 1998 nr. din 1999, pag. 107 – 108

Speţa III

Potrivit art. 607 C. pr. civ., cererea de despărţenie se introduce la instanţa în a cărei rază teritorială se află cel din urmă domiciliu al soţilor.

Aceeaşi instanţă este competentă potrivit art. 36 C. fam., să dispună împărţirea bunurilor comune imobiliare chiar dacă se află în circumscripţia altei judecătorii, raţiunea acestei prevederi legale este aceea de a asigura unitatea de judecată sub cele două aspecte.

În cazul în care cererea de împărţire a bunurilor comune imobile a fost introdusă după desfacerea căsătoriei, iar imobilul ce formează obiectul împărţelii se află în circumscripţia altei instanţe decât aceea în care părţile au avut ultimul domiciliu comune, sunt aplicabile prevederile art. 13 C. pr. civ., care formează dreptul comun în materie şi nu dispoziţiile art. 36 C. fam.

Din acest punct de vedere este greşită soluţia instanţelor, de a nu pune în discuţia părţilor competenţa teritorială, care în această materie are prin excepţie, caracter absolut.

Curtea de Apel Craiova, decizia civilă nr. 5224/1998

Revista juridică a Olteniei – C.A. Craiova nr. 3 – 4 din 1999, pag. 52

Capitolul IV

Judecata în faţa primei instanţe

Noţiuni introductive

Judecata reprezintă o activitate procesuală complexă şi de multe ori îndelungată, care începe odată cu introducerea cererii de chemare în judecată şi se finalizează prin executarea silită.

Ca activitate realizată în comun de instanţa de judecată, părţi, alte persoane şi organe, procesul civil se desfăşoară în mai multe faze:

— Faza judecăţii care cuprinde judecata în faţa instanţei de fond şi judecata în faţa instanţelor care sunt competente să exercite controlul judiciar (al căilor de atac).

— Faza executării silite care permite creditorului să realizeze prestaţia stabilită în titlul executoriu, dacă debitorul nu execută de

bunăvoie prevederea din titlu, la care a fost obligat.

În ambele situaţii, în ce priveşte judecata se parcurg patru etape: etapa scrisă, etapa dezbaterilor, etapa deliberării şi etapa pronunţării hotărârilor judecătoreşti.

1. Etapa scrisă

Procesul civil începe, aşadar, într-o primă etapă, printr-o procedură scrisă, ce constă în introducerea cererii de chemare în judecată, prin care reclamantul sesizează instanţa de judecată, declanşând astfel procesul, şi care constituie baza raporturilor care se nasc între reclamant şi pârât, precum şi dintre instanţa de judecată şi părţi.

Ca răspuns la cererea de chemare în judecată, pârâtul depune o întâmpinare în care, în scris sau oral, în faţa instanţei, la prima zi de înfăţişare, răspunde pretenţiilor reclamantului prin apărările sale.

În următoarea etapă procesuală, urmează dezbaterea contradictorie şi publică, în faţa judecătorului sau a completului de judecată, etapă în care sunt analizate probele părţilor sau cele dispuse de instanţă, asigurându-se prin aceasta aflarea adevărului în pricina supusă judecăţii.

Urmează etapa procesuală, constând în deliberare, etapă în care, după încheierea dezbaterilor, judecătorul sau completul de judecată se retrage în camera de consiliu, pentru deliberare şi formularea hotărârii ce urmează a fi pronunţată în şedinţă publică. Odată cu pronunţarea hotărârii, se încheie judecata în faţa instanţei de fond.

Dispoziţiile ce se aplică în faţa instanţei de fond sunt valabile şi la judecata căilor de atac, în măsura în care nu contravin altor norme specifice.

Legea prevede însă uneori, ca în anumite cazuri, înainte de sesizarea instanţei de judecată, reclamantul să încerce rezolvarea litigiului pe calea unei reclamaţii adresate organului administrativ competent. Aşa este, spre exemplu, cazul, celor vătămaţi în drepturile lor prin acte administrative, situaţie prevăzută de Legea nr. 29/1990 privind contenciosul administrativ.

Cererea de chemare în judecată

Pentru ca faza judecăţii pricinii să înceapă să se desfăşoare în bune condiţii, este necesar ca părţile să cunoască în ce constă litigiul, întinderea pretenţiilor reclamantului, mijloacele de dovadă pe care

pârâtul le are pentru apărarea sa. În acest scop, părţile au la îndemână mijloace de încunoştinţare reciprocă, acestea fiind: cererea de chemare în judecată, întâmpinarea şi, atunci când este cazul, cererea reconvenţională.

Cererea de chemare în judecată este forma de manifestarea a acţiunii civile prin care se investeşte instanţa de judecată sau mijlocul procedural prin care cel vătămat într-un drept civil solicită concursul organelor specializate ale statului în vederea restabilirii situaţiei de drept încălcate.

În unele situaţii, norma specială prevede că sesizarea instanţei se face printr-un alt act de procedură ce nu poartă denumirea de cerere de chemare în judecată ci: în materie contravenţională plângerea împotriva procesului-verbal de constatarea contravenţiei.

Cererile adresate instanţei, prin care aceasta este investită, pot fi principale şi accesorii sau incidentale. Cererea principală (cererea de chemare în judecată) se face de reclamant, iar cele accesorii ce se fac într-un proces aflat în faza de judecată, de un terţ sau de părţi contra unui terţ.

Condiţiile generale ale formei şi conţinutului cererii de chemare în judecată

Aceste condiţii sunt arătate în Codul de procedură civilă la art. 82 – 84, care urmează să fie completate cu prevederile art. 112 – 114 C. porc. civilă, ce se referă la cererea de chemare în judecată.

Potrivit prevederilor art. 82 alin. 1 C. porc. civ., cererea de chemare în judecată trebuie să îndeplinească următoarele condiţii:

a) să fie făcută în scris;

De la această condiţie privind forma scrisă a cererii, art. 82 alin. 2 C. porc. civ., prevede o excepţie, şi anume, cererile celor care îşi au domiciliul în mediul rural, care sunt în competenţa judecătoriilor, se pot face şi verbal, urmând ca susţinerile părţilor să fie menţionate într-un proces-verbal, semnat de judecător, grefier şi partea respectivă. La alin. 3 al aceluiaşi articol se prevede că cererile scrise ale celor care nu pot semna, vor fi citite acestora, făcându-se menţiunea pe cerere, partea urmând să confirme prin punerea de deget.

b) cererea trebuie să cuprindă: arătarea instanţei, numele, domiciliul sau reşedinţa părţilor şi a reprezentantului (tutore ori curator, sau consilier juridic), obiectul cererii şi semnătura;

c) când cererea nu este introdusă de titularul dreptului, ci de un reprezentant;

— Mandatarul neavocat va alătura cererii procura în original sau copie legalizată, care îi dă dreptul să reprezinte partea;

— Avocatul va anexa la cerere delegaţia eliberată de biroul de asistenţă juridică;

— Jurisconsultul va anexa delegaţia eliberată de persoana juridică reprezentată;

— Tutorele sau curatorul va anexa decizia autorităţii tutelare prin care au fost numiţi.

d) cererea de chemare în judecată trebuie să aibă o denumire corectă. Articolul 84 C. porc. civ. dispune că cererea de chemare în judecată sau cererea pentru exercitarea căii de atac este valabilă chiar dacă poartă o denumire greşită. În baza rolului ei activ, instanţa trebuie să aibă în vedere nu sensul literal al termenilor folosiţi, ci intenţia părţii, sensul pe care reclamantul a înţeles să-l atribuie termenilor respectivi, natura dreptului şi scopul urmărit de parte prin exercitarea acţiunii.

Elementele cererii de chemare în judecată

Articolul 112 C. porc. civ. prevede menţiunile ce trebuie să le cuprindă, în mod obligatoriu, cererea:

a) numele, domiciliul sau reşedinţa părţilor. Procesul civil presupune un conflict de interese între cel puţin două persoane. Pentru ca acest conflict să poată fi soluţionat, este necesar ca instanţa să cunoască cine sunt acestea şi unde au domiciliul sau reşedinţa, pentru a stabili competenţa şi pentru a putea fi citate. Deşi art. 112 nu face referire la prenume, se înţelege că s-a avut în vedere numele în sens larg, care cuprinde şi prenumele, atribute de identificare ale persoanei. În practică s-a decis că, pentru prenume, este suficient numai iniţială acestuia.

b) calitatea juridică care dă părţilor dreptul de a sta în judecată, atunci când nu stau în nume propriu.

În aceste cazuri, în cerere se va arăta numele şi prenumele mandatarului, şi se va preciza faptul că cererea nu este introdusă în numele acestora ci al titularului dreptului. În aceste cazuri, cererea va fi semnată de mandatar.

La cerere se va anexa: procura (delegaţia) în original sau copie

legalizată, ori dovada din care să rezulte calitatea de reprezentant legal.

c) obiectul cererii şi valoarea lui după evaluarea reclamantului, dacă această preţuire este posibilă de făcut. Pentru a nu se încălca dispoziţiile imperative ale legii, şi pentru a nu se admite un prejudiciu fictiv şi exagerat stabilit de reclamant, instanţa are obligaţia să verifice existenţa şi valoarea acestuia, iar pârâtul să-l conteste.

Aşadar, prin obiect al cererii de chemare în judecată se înţelege pretenţiile reclamantului: restituirea unei sume de bani, desfacerea căsătoriei, restituirea unui bun, anularea unui contract etc.

Pentru a fi valabil, obiectul cererii trebuie să îndeplinească anumite cerinţe:

— Să fie licit, adică să nu contravină legii;

— Să fie posibil, astfel încât instanţa, obligându-l pe pârât la executare, acesta să-l poată realiza; un exemplu de obiect imposibil este predarea unui bun care a pierit fortuit; în acest caz putându-se cere executarea pretenţiei prin echivalent;

Importanţa stabilirii cu exactitate a obiectului cererii este dată de:

— Instanţa nu poate depăşi limitele stabilite de reclamant, şi ea trebuie să ştie ce probleme are de rezolvat, iar pârâtul să-şi pregătească apărarea;

— Determină competenţa instanţei (exemplu în cazul acţiunilor imobiliare, art. 13 C. porc. civ.)

— Determină compunerea completului de judecată; Aşa de exemplu în cazurile în care este aplicabil art. 22 alin. 2 pct. 1, pricina va fi soluţionată de judecător unic.

— Ajută la determinarea admisibilităţii sau inadmisibilităţii unor probe (de exemplu, a probei cu martori).

d) arătarea în concret a motivelor de fapt sau de drept pe care se întemeiază cererea, a dreptului subiectiv al reclamantului, încălcat sau nesocotit, motivul ce l-a determinat pe reclamant să se adreseze justiţiei, temeiul juridic al cererii. Judecătorul va trebui să dea, însă, calificarea corectă, legală, a cererii.

Motivele de fapt constau în expunerea în detaliu a faptelor pe care se întemeiază pretenţia reclamantului, pentru ca în funcţie de aceasta, pârâtul să se poată apăra, iar motivele de drept indică temeiul

juridic pe care se sprijină cererea (exemplu, contractul de vânzare-cumpărare, faptul ilicit cauzator de prejudiciu etc.).

Indicarea de către reclamant a temeiului juridic nu leagă instanţa, întrucât aceasta, în virtutea rolului său activ, urmează să dea acţiunii calificarea exactă.

e) menţiunea dovezilor pe care se bazează cererea şi, mai mult, fiecare capăt de acuzare din cerere.

Potrivit art. 115 pct. 5 alin. 2 – 6 C. porc. civ., reclamantul trebuie să procedeze după cum urmează:

— Dacă pretinde dovadă prin înscrisuri, va anexa la cerere copii legalizate de pe acestea în atâtea exemplare câţi pârâţi sunt şi un exemplar pentru instanţă; în cazul documentelor scrise în altă limbă decât limba română, reclamantul va depune traduceri autentificate;

— Va cere înfăţişarea în persoană (nu prin reprezentant) a pârâtului, dacă solicită interogatoriul acestuia;

— Când reclamantul solicită probe cu martori, va preciza numele şi domiciliul acestora.

Uneori legea prevede necesitatea ataşării la cererea de chemare în judecată şi a altor anexe.

f) semnătura de pe cerere reprezintă confirmarea că cele menţionate în cerere constituie voinţa reclamantului şi deci că îşi însuşeşte fără rezerve susţinerile din cerere. În cazul persoanelor juridice va semna cererea persoana fizică care o reprezintă.

2. Etapa dezbaterilor

Şedinţa de judecată

Adevărul, în pricina dedusă judecăţii poate fi stabilit numai în urma dezbaterilor contradictorii care au loc în faţa judecătorului, în etapa dezbaterilor procesului civil.

Ca urmare, a doua etapă a procesului civil, dezbaterea aspectelor cauzei, în şedinţă de judecată, urmează după prima etapă, cea scrisă, care, aşa cum am mai arătat, are rolul de a încunoştinţa părţile cu privire la pretenţiile şi apărările lor, şi de informare a instanţei cu privire la acestea. Dar acest lucru nu este suficient pentru aflarea adevărului. Se impune să se desfăşoare şi o altă etapă cu dezbateri contradictorii între părţi şi administrarea de probe.

În desfăşurarea procesului civil, şedinţa de judecată constituie o fază hotărâtoare, întrucât în această perioadă se clarifică faptele ce au

generat litigiul între părţi, prin administrarea şi cercetarea probelor şi a mijloacelor materiale de probă, se stabilesc drepturile încălcate sau contestate în legătură cu care instanţa va trebui să emită hotărârea de restabilire a ordinii de drept încălcate.

Momentele principale în desfăşurarea judecăţii

Lista proceselor

Cu cel puţin o oră înainte de începerea şedinţei de judecată, la uşa sălii de şedinţă, se afişează lista cu cauzele care urmează să fie judecate în ziua respectivă.

Au prioritate pricinile urgente şi cele rămase în divergenţă (art. 125 alin. 2 C. porc. civ.), cele amânate din lipsă de timp (art. 157 C. porc. civ.).

Lista proceselor are şi rolul de a garanta părţilor dreptul de apărare prin luarea la cunoştinţă despre ordinea şi momentul judecăţii, şi, în felul acesta, prin prezenţa la judecarea cauzei. De asemenea, asigură publicitatea pentru cei care au interes sau doresc să participe la dezbateri.

Nu poate fi schimbată ordinea proceselor trecută pe listă decât cu încuviinţarea părţilor, şi nu se poate judeca un proces peste rând dacă nu sunt prezente toate părţile.

Schimbarea ordinii de pe listă nu trebuie să aducă atingere dreptului la apărare.

Principalele activităţi şi momente în desfăşurarea judecăţii

Deschiderea şedinţei de judecată se face de preşedintele completului. Înainte de începerea judecăţii, părţile pot cere instanţei amânarea cauzelor care nu pot fi judecate.

Amânarea poate fi, de asemenea, cerută, şi pentru lipsa apărării, motiv pentru care se poate da un singur termen. Această amânare, potrivit art. 126 C. porc. civ., se poate face şi de către un singur judecător.

Procesele sunt apoi soluţionate în ordinea de pe listă.

Procesul se desfăşoară după anumite momente:

a) apelul, care se face de grefier, şi care se referă la obiectul pricinii, modul în care au fost citate părţile. Preşedintele completului verifică şi el dacă citarea s-a făcut legal, şi dacă au fost îndeplinite dispoziţiile legale referitoare la taxa de timbru. În funcţie de cele constatate, preşedintele completului va trece:

— La judecarea pricinii, chiar dacă se înfăţişează numai una din părţi, şi chiar în lipsa ambelor părţi dacă sunt legal citate şi cel puţin una din ele a cerut judecata în lipsă (art. 152 C. porc. civ.);

— La amânarea procesului, dacă procedura de citare nu este legal îndeplinită, nu s-a achitat taxa de timbru, lipsa apărării invocate de una din părţi, ori datorită învoielii părţilor;

— Suspendarea judecăţii, atunci când la strigarea pricinii niciuna din părţi, deşi legal citate, nu se prezintă, şi nici nu s-a cerut judecata în lipsă; în acest caz, dosarul va fi lăsat la sfârşitul şedinţei, când, după o nouă strigare, judecata se suspendă (art. 242 pct. 2 C. porc. civ.).

b) instanţa se pronunţă asupra excepţiilor de procedură şi a celor de fond (art. 137 alin. 1 C. porc. civ.).

c) înainte de a intra în dezbateri, la judecătorii, preşedintele va încerca împăcarea părţilor, împăcare care, dacă se va realiza, va fi consemnată de judecător în cuprinsul hotărârii ce o va da (art. 131 C. porc civ.)

d) începerea dezbaterilor – în această fază se vor administra probele propuse de părţi şi încuviinţate de instanţă, urmând ca apoi părţile să pună concluzii.

Preşedintele completului va da mai întâi cuvântul reclamantului, apoi pârâtului. În situaţia în care procurorul a introdus acţiunea, acesta va avea primul cuvânt. Când procurorul pune concluzii în cauzele în care participarea sa este obligatorie, intervenţia sa va fi după ce părţile au avut cuvântul.

Intervenienţii vor avea cuvântul în felul următor: intervenientul principal, având poziţie de reclamant, va vorbi după reclamantul principal (cel care a introdus acţiunea), iar intervenientul accesoriu va vorbi după partea pe care o apără. Chematul în garanţie (care este introdus în proces de pârât), va vorbi după ce pârâtul răspunde învinuirilor aduse.

În apel, recurs, revizuire şi contestaţie, primul va avea cuvântul cel care exercită calea de atac.

În cazul în care pârâtul ridică o excepţie sau un incident mai înainte ca dezbaterea, în fond, să fi început, el vorbeşte primul, şi reclamantul după aceea. Preşedintele poate da cuvântul, în replică, fiecărei părţi, de mai multe ori.

e) închiderea dezbaterilor, când instanţa va aprecia că au fost lămurite aspectele cauzei, urmând a se retrage pentru deliberare.

În timpul dezbaterilor, completul de judecată trebuie să aibă rol activ.

3. Etapa deliberării

Deliberarea şi pronunţarea hotărârii

Etapa anterioară, a dezbaterilor, a avut după cum am arătat, rolul de a forma convingerea judecătorilor cu privire la hotărârea ce urmează să fie pronunţată.

După ce dezbaterile s-au închis, judecătorii deliberează în secret asupra soluţiei ce urmează să o dea.

Dacă procesul nu este dificil, deliberarea poate avea loc chiar în şedinţă. Dacă instanţa nu poate hotărî în aceeaşi zi, pronunţarea se amână, dar nu se poate depăşi 7 zile.

Dacă completul este format din mai mulţi judecători, după deliberare, preşedintele adună părerile judecătorilor, începând cu cel mai nou în funcţie, el pronunţându-se ultimul.

În cazul în care nu se întruneşte majoritatea, cauza se judecă din nou în complet de divergenţă (în complet intră: preşedintele sau vicepreşedintele instanţei ori un judecător desemnat de preşedinte) în aceeaşi zi sau în cel mult 5 zile.

Potrivit principiului continuităţii, hotărârea trebuie pronunţată de judecătorii în faţa cărora părţile au pus concluzii, deci a avut loc judecata.

În stabilirea hotărârii ce o va pronunţa în pricina cercetată, judecătorul va porni de la raţionamentul şi mijloacele de dovadă propuse de reclamant, le va confrunta cu raţionamentul şi mijloacele de dovadă propuse de pârât şi apoi, raportându-se la textele de lege, principii, practica judiciară etc., va reţine faptele dovedite, îşi va formula un punct de vedere, apreciind pertinenţa şi concludenţa mijloacelor şi raţionamentelor propuse de părţi, urmând să realizeze un model ce va duce la soluţia ce o va prezenta.

Prin soluţia pe care o dă judecătorul tranşează litigiul, înlocuind lipsa de acord dintre părţi, prin cuvântul său, pe care la nevoie îl poate impune.

Cu ocazia deliberării, instanţa poate să pronunţe următoarele soluţii:

— Respingerea cererii;

— Admiterea cererii;

— Admiterea în parte a cererii;

— Anularea cererii, respingerea ca inadmisibilă, invocarea puterii de lucru judecat, perimarea, închiderea dosarului.

În urma deliberării, rezultatul se consemnează pe scurt într-un act de procedură ce poartă denumirea de minută şi care va constitui dispozitivul hotărârii.

Hotărârea judecătorească

Este actul final al judecăţii, act cu caracter jurisdicţional, trăsătură ce îl diferenţiază de actul administrativ.

Hotărârile prin care instanţa rezolvă fondul cauzei se numesc sentinţe.

Hotărârile prin care instanţele se pronunţă asupra apelului, recursului, recursului în interesul legii şi recursul în anulare, ori rezolvă în ultimă instanţă fondul după casare se numesc „decizii".

Toate celelalte hotărâri date de instanţă în timpul judecăţii se numesc încheieri.

Redactarea, *semnarea şi comunicarea hotărârii*

Până cel mai târziu în a treia zi după pronunţare, grefierul de şedinţă va preda dosarul judecătorilor în vederea redactării hotărârii.

Potrivit prevederilor art. 261 C. porc. civ., aşa cum a fost modificat prin Ordonanţa nr. 13/1998, hotărârea se dă în numele legii şi trebuie să cuprindă:

— Arătarea instanţei care a pronunţat-o şi numele judecătorilor care au luat parte la judecată;

— Numele, domiciliul sau reşedinţa ori, după caz, denumirea şi sediul părţilor, calitatea în care s-au judecat, numele mandatarilor sau al reprezentanţilor legali şi al avocaţilor;

— Obiectul cererii;

— Dispozitivul;

— Calea de atac şi termenul în care se poate exercita;

— Arătarea că pronunţarea s-a făcut în şedinţă publică, precum şi semnăturile judecătorilor şi ale grefierului.

Texte legale

Codul de procedură civilă (extras)

Art. 85 – Judecătorul nu poate hotărî asupra unei cereri decât

după citarea sau înfăţişarea părţilor, afară numai dacă legea nu dispune altfel.

Art. 86 – Comunicarea cererilor şi a tuturor actelor de procedură se va face, din oficiu, prin agenţii procedurali ai instanţei sau prin orice alt salariat al acesteia, precum şi prin agenţi ori salariaţi ai altor instanţe, în ale căror circumscripţii se află cel căruia i se comunică actul.

· Termenele

Art. 101 – Termenele se înţeleg pe zile libere, neintrând în socoteală nici ziua când a început, nici ziua când s-a sfârşit termenul.

Termenele statornicite pe ore încep să curgă de la miezul nopţii zilei următoare.

Termenele statornicite pe ani, luni sau săptămâni se sfârşesc în ziua anului, lunii sau săptămânii corespunzătoare zilei de plecare.

Termenul care, începând la 29, 30 sau 31 ale lunii, se sfârşeşte într-o lună care nu are o asemenea zi, se va socoti împlinit în ziua cea din urmă a lunii.

Termenul care se sfârşeşte într-o zi de sărbătoare legală, sau când serviciul este suspendat, se va prelungi până la sfârşitul primei zile de lucru următoare.

Art. 111 – Partea care are interes poate să facă cerere pentru constatarea existenţei sau neexistenţei unui drept. Cererea nu poate fi primită dacă partea cere realizarea dreptului.

Art. 112 – Cererea de chemare în judecată va cuprinde:

1. numele, domiciliul sau reşedinţa părţilor ori, pentru persoanele juridice, denumirea şi sediul lor, precum şi, după caz, numărul de înmatriculare în registrul comerţului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice, codul fiscal şi contul bancar. Dacă reclamantul locuieşte în străinătate, va arăta şi domiciliul ales în România, unde urmează să i se facă toate comunicările privind procesul.

2. numele şi calitatea celui care reprezintă partea în proces, iar în cazul reprezentării prin avocat numele acestuia şi sediul profesional.

3. obiectul cererii şi valoarea lui, după preţuirea reclamantului, atunci când preţuirea este cu putinţă.

Pentru identificarea nemişcătoarelor se va arăta comuna şi

judeţul, strada şi numărul, iar, în lipsă, vecinătăţile, etajul şi apartamentul, sau, când nemişcătorul este înscris în cartea funciară, nr. de CF şi nr. topografic.

4. arătarea motivelor de fapt şi de drept pe care se întemeiază cererea.

5. arătarea dovezilor pe care se sprijină fiecare capăt de cerere.

Când dovada se face prin înscrisuri, se vor alătura la cerere atâtea copii câţi pârâţi sunt, mai mult câte o copie de pe fiecare înscris, pentru instanţă, copiile vor fi certificate de către reclamant că sunt la fel cu originalul.

Se va putea depune şi numai o parte dintr-un înscris privitor la pricină, rămânând ca instanţa să dispună, la nevoie, înfăţişarea înscrisului în întregime.

Dacă înscrisurile sunt scrise în limbă străină sau cu litere vechi, se vor depune traduceri sau copii cu litere latine, certificate de parte.

Când reclamantul voieşte să-şi dovedească cererea sau vreunul din capetele cererii sale, prin interogatoriul sau jurământul pârâtului, va cere înfăţişarea în persoană a acestuia.

Când se va cere dovada cu martori, se va arăta numele şi locuinţa martorilor.

6. semnătura.

Art. 113 – La cererea de chemare în judecată se vor alătura atâtea copii de pe cerere câţi pârâţi sunt.

Dacă mai mulţi pârâţi au un singur reprezentant sau dacă pârâtul are mai multe calităţi juridice, se va comunica o singură copie de pe acţiune şi de pe înscrisuri şi se va înmâna o singură citaţie.

Art. 114 – La primirea cererii de chemare în judecată preşedintele sau judecătorul care îl înlocuieşte va verifica dacă aceasta întruneşte cerinţele prevăzute de lege. Când este cazul, reclamantului i se pune în vedere să completeze sau să modifice cererea şi să dispună, potrivit art. 113, copii certificate de pe toate înscrisurile pe care îşi întemeiază cererea.

Reclamantul va completa cererea de îndată. Atunci când completarea nu este posibilă, cererea se va înregistra şi i se va acorda reclamantului un termen scurt. În cazul în care cererea a fost primită prin poştă, reclamantului i se vor comunica în scris lipsurile ei, cu menţiunea că, până la termenul acordat, urmează să facă completările

sau modificările necesare.

Acordarea termenului prevăzut la alin. 2, se face în toate cazurile, cu menţiunea că neîndeplinirea în termen a obligaţiilor privind completarea sau modificarea cererii poate atrage suspendarea judecăţii.

În procesele în care, în condiţiile art. 47, sunt mai mulţi reclamanţi sau pârâţi, preşedintele instanţei, ţinând cont de numărul foarte mare al acestora, de necesitatea de a asigura desfăşurarea normală a activităţii de judecată, cu respectarea drepturilor şi intereselor legitime ale părţilor, va putea dispune reprezentarea lor prin mandatar şi îndeplinirea procedurii de comunicare a actelor procesuale numai pe numele mandatarului, la domiciliul sau sediul acestuia. Reprezentarea se va face, după caz, prin unul sau mai mulţi mandatari, persoane fizice sau peroane juridice, dispoziţiile art. 68 fiind aplicabile în mod corespunzător. Dovada mandatarului va fi depusă de către reclamant în condiţiile prevăzute de alin. 2, iar de către pârât, odată cu întâmpinarea.

· Întâmpinarea

Art. 115 – Întâmpinarea va cuprinde:

1. excepţiile de procedură ce pârâtul ridică la cererea reclamantului;

2. răspunsul la toate capetele de fapt şi de drept ale cererii;

3. dovezile cu care se apără împotriva fiecărui capăt din cerere; când va cere dovada cu martori, pârâtul va arăta numele şi domiciliul lor;

4. semnătura.

Art. 116 – La întâmpinare se vor alătura, atâtea copii de pe întâmpinare câţi reclamanţi sunt; de asemenea se va alătura acelaşi număr de copii certificate de pe înscrisurile pe care se sprijină; mai mult un rând de copii pentru instanţă.

Dacă mai mulţi reclamanţi au un singur reprezentant, sau un reclamant stă în judecată în mai multe calităţi juridice se va depune la dosar pentru aceste părţi câte o singură copie.

Art. 118 – Întâmpinarea este obligatorie, afară de cazurile în care legea prevede în mod expres altfel.

Nedepunerea întâmpinării în termenul prevăzut de lege atrage decăderea pârâtului din dreptul de a mai propune probe şi de a invoca

excepţii, în afara celor de ordine publică.

În cazul în care pârâtul nu este reprezentat sau asistat de avocat, preşedintele îi va pune în vedere, la prima zi de înfăţişare, să arate excepţiile, dovezile şi toate mijloacele sale de apărare despre care se va face vorbire în încheierea de şedinţă; instanţa va acorda, la cerere, un termen pentru pregătirea apărării şi depunerea întâmpinării.

Art. 125 – Preşedintele va dispune să se întocmească pentru fiecare şedinţă o listă de pricinile socotite să se judece în acea zi şi care va fi afişată la uşa sălii de şedinţă cu cel puţin o oră înainte de începerea şedinţei.

Pricinile declarate urgente şi cele rămase în divergenţă se vor judeca înaintea celorlalte.

Art. 127 – Pricinile se dezbat verbal, dacă legea nu dispune altfel.

Art. 129 – Părţile au îndatorirea ca, în condiţiile legii, să urmărească desfăşurarea şi finalizarea procesului. De asemenea, ele au obligaţia să îndeplinească actele de procedură în condiţiile, ordinea şi termenele stabilite de lege sau de judecător, să-şi exercite drepturile procedurale precum şi să-şi probeze pretenţiile şi apărările.

Art. 131 – În faţa primei instanţe, judecătorii au datoria de a încerca împăcarea părţilor. În acest scop ei vor solicita înfăţişarea personală a părţilor chiar dacă acestea sunt reprezentate.

Dacă părţile se împacă, judecătorul va constata condiţiile împăcării în cuprinsul hotărârii pe care o va da.

Art. 134 – Este socotită ca prima zi de înfăţişare aceea în care părţile, legal citate pot pune concluzii.

Art. 151 – Pricina poate fi repusă pe rol, dacă instanţă găseşte necesare noi lămuriri.

Art. 167 – Dovezile se pot încuviinţa numai dacă instanţa socoteşte că ele pot să aducă dezlegarea pricinii, afară de cazul când ar fi primejdie ca ele să se piardă prin întârziere.

Art. 172 – Când partea învederează că partea potrivnică deţine un înscris privitor la pricină, instanţa poate ordona înfăţişarea lui.

Art. 173 – Instanţa va respinge cererea de înfăţişare a înscrisului, în întregime sau în parte, în cazurile:

1. când cuprinsul înscrisului priveşte chestiuni cu totul personale;

2. când înfăţişarea înscrisului ar încălca îndatorirea de a păstra secretul;

3. când înfăţişarea ar atrage urmărirea penală împotriva părţii sau a unei alte persoane, ori ar expune-o dispreţului public.

PRACTICĂ JUDICIARĂ

Speţa I

Potrivit art. 201 C. pr. civ „Când pentru lămurirea unor împrejurări de fapt, instanţa socoteşte de cuviinţă să cunoască părerea unor specialişti, va numi unul sau trei experţi, statornicind punctele asupra cărora ei urmează să se pronunţe".

Potrivit art. 202 din acelaşi cod „experţii se vor numi de instanţă dacă părţile nu se învoiesc asupra numirii lor".

Rezultă, aşadar, că expertiza se ordonă şi se administrează în cursul unui proces pendinte, instanţa fiind obligată ca, în cazul în care a admis acest mijloc de dovadă, să stabilească desluşit obiectivele, respectiv împrejurările de fapt asupra cărora expertului i se cere să-şi exprime părerea sau să le constate ca specialist.

În speţă, se constată că instanţele şi-au întemeiat în mod greşit soluţiile pe o expertiză topografică extrajudiciară care nu a lămurit dacă, într-adevăr, terenul în litigiu se constituie sau nu în cale de acces pentru construcţiile învecinate.

Într-o atare împrejurare, în baza rolului activ, instanţa de apel trebuia să pună în discuţie necesitatea efectuării unei expertize tehnice topografice şi să stabilească în mod clar obiectivele acesteia.

Neprocedând astfel şi întemeindu-şi soluţia pe o expertiză extrajudiciară, instanţa de apel a pronunţat o hotărâre greşită, motiv pentru care se impune admiterea recursului, casarea deciziei şi trimiterea cauzei la aceeaşi instanţă pentru rejudecarea apelului.

CSJ – sect. civ., decizia nr. 3711 din 21.10.1998

Dreptul nr. 7 din 1999, pag. 148

Speţa II

Neîndeplinirea obligaţiei de a timbra recursul până la primul termen de judecată atrage după sine anularea acestuia, cererea fiind considerată nulă şi neavenită.

CSJ – sect.com., decizia nr. 324 din 29.01.1998

Revista de drept comercial nr. 11 din 1999, pag. 135 – 136

Speţa III

Dispoziţiile art. 17 C. pr. civ. fac vorbire în mod expres de existenţa a trei categorii de cereri de chemare în judecată, respectiv principale, accesorii şi incidentale.

Ceea ce defineşte o acţiune ca fiind principală este împrejurarea că – raportat la ea – se pot formula alte acţiuni a căror rezolvare depinde de soluţia din acţiunea principală.

Aceste acţiuni sunt denumite accesorii, iar atunci când – deşi pot avea o existenţă de sine stătătoare sunt formulate într-un proces deja început – se numesc incidentale.

Din această perspectivă, în litigiul de divorţ cu care reclamanta a sesizat instanţa de judecată, acţiunea principală are ca obiect desfacerea căsătoriei, iar acţiunea accesorie priveşte împărţirea bunurilor comune.

Sub raportul competenţei, conform art. 17 C. pr. civ., acţiunile accesorii şi incidentale sunt în căderea instanţei competente să judece acţiunea principală.

Prin urmare, faţă de prevederea legală menţionată, chiar dacă în speţă instanţa a disjuns cererea accesorie a reclamantei, vizând împărţirea bunurilor comune, această cerere urma să fie soluţionată în continuare de judecătoria care a rezolvat şi acţiunea principală de divorţ, întrucât independent de împrejurarea că a fost disjunsă, respectiva cerere şi-a păstrat caracterul accesoriu.

Pe de altă parte, invocarea de către curtea de apel a prevederilor art. 36 C. fam. pentru a justifica stabilirea competenţei judecătoriei în rezolvarea capătului de cerere vizând partajul bunurilor comune este irelevantă deoarece aceeaşi instanţă a indicat şi dispoziţiile art. 17 C. pr. civ. care constituie temeiul de drept al soluţiei adoptate.

În ce priveşte argumentul reclamantei prin care au fost aduse în discuţie cele două ipoteze ale art. 36 C. fam. pentru a se susţine că împărţirea bunurilor comune la desfacerea căsătoriei, respectiv în timpul căsătoriei, nu pot avea un tratament diferenţiat sub aspectul instanţei competente, este greşit.

Astfel, aşa cum deja s-a evidenţiat, dacă partajarea bunurilor dobândite în timpul căsătoriei se solicită odată cu divorţul, cererea respectivă are caracterul unei acţiuni accesorii, iar instanţa competentă să judece este conform art. 17 C. pr. civ. aceeaşi care

soluţionează şi acţiunea principală, în speţă desfacerea căsătoriei.

În fine, apare greşită şi fără suport legal şi susţinerea reclamantei potrivit căreia în ipoteza prevederilor art. 36 alin. 1 C. fam. prin disjungerea cererii de împărţire a bunurilor comune de cea privind desfacerea căsătoriei, cererea de partaj îşi pierde caracterul unei acţiuni accesorii. În adevăr, pe de o parte, nu există nicio dispoziţie legală care să confirme o asemenea susţinere, iar pe de altă parte, rezolvarea partajului depinde întotdeauna de modul în care este soluţionată cererea de divorţ, respingerea acesteia având drept rezultat şi respingerea cererii de împărţire a bunurilor comune ceea ce relevă o dată în plus caracterul accesoriu al acestei cereri.

CSJ – sect. civ., decizia nr. 3238 din 05.10.1999

Dreptul nr. 12 din 2000, pag. 119 – 120

Capitolul V

Căile de atac

Consideraţii generale asupra căilor de atac

Căile de atac sunt mijloace sau remedii juridice procesuale prin intermediul cărora se poate solicita verificarea legalităţii şi temeiniciei hotărârilor judecătoreşti şi în final remedierea greşelilor săvârşite. Ele sunt indispensabile în orice sistem procesual, pentru remedierea eventualelor greşeli de judecată sau de ordin strict procedural. De aceea legiuitorul a acordat importanţa cuvenită reglementării detaliate a modului de exercitare a căilor legale de atac.

O caracteristică comună a căilor legale de atac rezidă în aceea că ele se adresează, de regulă, instanţelor ierarhic superioare. În acest fel se realizează un control judiciar eficient asupra hotărârilor judecătoreşti pronunţate de judecătorii de la instanţele inferioare.

Clasificarea căilor de atac

Există o mare diversitate de soluţii în dreptul comparat în legătură cu numărul şi natura căilor de atac. O atare constatare este valabilă şi în dreptul românesc, şi aceasta cu atât mai mult cu cât prin Legea nr. 59/1993 a fost reintrodus în legislaţia noastră apelul. Această diversitate impune şi necesitatea unei sistematizări şi clasificări a căilor legale de atac.

Tendinţa modernă este însă aceea a restrângerii căilor legale de atac. În acest sens, unul dintre procedurişti latino-americani preciza că: „Tendinţa timpurilor noastre este aceea de a spori puterile

judecătorului şi a reduce numărul recursurilor: este triumful unei justiţii prompte şi ferme asupra necesităţii de a avea o justiţie bună dar lentă". Evident, un punct de reflexie şi pentru legiuitorul român. Reflecţie care trebuie să poarte asupra echilibrului dintre necesitatea unei justiţii prompte şi indispensabilitatea căilor legale de atac, căci în dreptul modern, fără existenţa acestora, ideea de justiţie nici nu poate fi concepută.

În doctrină au fost folosite mai multe criterii pentru clasificarea căilor de atac.

1) Căi ordinare şi căi extraordinare de atac

Criteriul distinctiv al acestei clasificări vizează condiţiile de exercitare a căilor legale de atac. Această distincţie este considerată de unii autori ca fiind fundamentală, fapt pentru care unii doctrinari nu se referă la alte clasificări. Căile ordinare de atac sunt acelea care pot fi exercitate de oricare din părţi şi pentru orice motiv. Drept urmare ideea de cale ordinară de atac evocă ideea unei libertăţi depline de exercitare a acesteia, fără niciun fel de condiţii restrictive.

În această privinţă este de observat că în Codul de procedură civilă astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 138/2000, şi O.U.G. nr. 59/2001 doar apelul este inclus la căile ordinare de atac. De asemenea Codul de procedură civilă consacră ca fiind căi extraordinare de atac recursul, contestaţia în anulare, revizuirea, recursul în interesul legii şi recursul în anulare. Punctul de legătură dintre căile extraordinare de atac îl reprezintă condiţiile restrictive în care ele pot fi exercitate. În principiu aceste condiţii se referă la motivele limitativ prevăzute de lege pentru care pot fi exercitate căile extraordinare de atac.

2) Căi de atac de reformare şi căi de atac de retractare

Această clasificare este importantă şi ea sub multiple aspecte. Doctrina foloseşte ca principal criteriu de distincţie instanţa competentă a se pronunţa asupra căilor de atac. Căile de atac de reformare sunt considerate acelea care se soluţionează de o instanţă superioară spre a declanşa controlul judiciar. Sunt considerate căi de atac de reformare apelul, recursul şi recursul în anulare. În schimb, căile de retractare sunt de competenţa instanţei care a pronunţat hotărârea atacată. Fac parte din această ultimă categorie contestaţia în anulare şi revizuirea.

3) Căi de atac devolutive şi căi de atac nedevolutive

Căile de atac devolutive sunt acele care pot reedita judecata în fond. Aceasta se realizează însă numai în limita a ceea ce s-a solicitat prin acţiune şi în limita a ceea ce formează obiectul căii de atac. Calea de atac devolutivă tipică este apelul. În condiţiile art.304 (1) C.porc. civ. şi recursul are un caracter devolutiv. Celelalte căi de atac au un caracter nedevolutiv, căci ele nu pot determina în principiu, o nouă judecată în fond. În această categorie se include îndeosebi recursul.

Celelalte căi de atac nu se subsumează clasificării de faţă, căci ele ocupă o poziţie specială, chiar dacă în unele cazuri determină o judecată în fond.

4) Căi de atac comune şi căi de atac speciale

Criteriul acestei distincţii vizează dreptul de a exercita căile de atac. Când acest drept aparţine părţilor sau procurorului ne aflăm în prezenţa unei căi de atac comune. Când un atare drept este recunoscut numai unui subiect de drept ne aflăm în prezenţa unei căi de atac speciale. Au acest caracter recursul în interesul legii şi recursul în anulare. Cele două căi de atac pot fi exercitate numai de procurorul general de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie.

5) Căi de atac suspensive şi căi de atac nesuspensive de executare

Această distincţie se face în funcţie de efectele pe care le produce declararea căii de atac asupra posibilităţilor de declanşare imediată a executării silite. În sistemul procesual în vigoare numai apelul se înfăţişează ca o cale suspensivă de executare. Recursul, revizuirea, recursul în anulare, contestaţia în anulare şi recursul în interesul legii sunt căi de atac nesuspensive de executare.

Reguli privind instituirea şi exercitarea căilor de atac

Legalitatea căilor de atac. În afara căilor de atac prevăzute de lege nu se pot folosi alte mijloace procedurale în scopul de a obţine reformarea sau retractarea unei hotărâri judecătoreşti. Principiul enunţat decurge şi din prevederile înscrise în art.128 din Constituţie. Acest text consacră dreptul părţilor şi al Ministerului Public de a folosi căile de atac dar adaugă că ele se pot exercita „în condiţiile legii".

Ierarhia căilor de atac. Principiul ierarhiei căilor de atac decurge din modul de organizare a instanţelor judecătoreşti într-un sistem piramidal. Aceasta înseamnă că în principiu nu se poate exercita o cale extraordinară de atac atât timp cât partea are la dispoziţie o cale ordinară de atac.

Unicitatea dreptului de a exercita o cale de atac. Dreptul de a exercita o cale de atac este în principiu, unic şi se epuizează odată cu exercitarea lui. Aceasta înseamnă că nimănui nu-i este îngăduit de a uza de două ori de una şi aceeaşi cale de atac. În caz contrar, excepţia puterii lucrului judecat va putea fi invocată de cel interesat sau de instanţă din oficiu spre a anihila calea de atac inadmisibilă.

Neagravarea situaţiei părţii în propria cale de atac. Codul de procedură civilă nu a consacrat, în mod expres, aşa cum a făcut-o Codul de procedură penală, principiul neagravării situaţiei părţii în propria sa cale de atac – *non reformatio în pejus*. Cu toate acestea o parte a doctrinei şi practica judiciară au considerat în mod constant că acest principiu se aplică şi în materie civilă.

1. Apelul. Consideraţii generale

Calea de atac a apelului este mijlocul procedural prin care partea nemulţumită de hotărârea primei instanţe sau procurorul, solicită instanţei ierarhic superioare, în condiţiile prevăzute de lege, reformarea hotărârii atacate ori anularea acesteia.

Analizând elementele apelului, avem în vedere: subiectele (persoanele sau organele care pot exercita apelul), obiectul (hotărârile care pot fi atacate cu apel) şi cauza (motivele ce pot fi invocate de partea nemulţumită de hotărârea atacată).

Subiectele apelului. Cu privire la subiectele apelului Codul de procedură civilă face o singură precizare la art.283, unde dispune că partea care a renunţa expres la apel cu privire la o hotărâre, nu mai are dreptul de face apel. Pentru a putea declara apel împotriva unei hotărâri în primă instanţă, persoana trebuie să fi fost parte în proces, întrucât, în principiu, hotărârea produce efecte numai faţă de părţile care s-au judecat în faţa primei instanţe. Au calitatea de parte şi succesorii în drepturi ai părţilor precum şi cei cărora legea le recunoaşte calitatea procesuală activă. Părţile în apel se numesc apelant (cel ce a introdus apelul) şi intimat (cel împotriva căruia se exercită apelul).

Obiectul apelului. Art.282 alin.1 din C.porc. civ. prevede că „Hotărârile date în primă instanţă de judecătorie sunt supuse apelului la tribunal, iar hotărârile date în primă instanţă de către tribunal sunt supuse apelului la curtea de apel”. Rezultă în primul rând regula că pot fi atacate prin intermediul acestei căi de atac toate hotărârile date în

primă instanţă, indiferent dacă s-au pronunţat în fond sau nu, apelul fiind calea de atac obişnuită, care permite judecarea în faţa unei instanţe superioare, un al doilea grad de jurisdicţie. Există unele situaţii în care legiuitorul a suprimat dreptul de apel, prevăzând fie că hotărârea este definitivă, fie că hotărârea se dă fără drept de apel.

Cauza apelului. Referitor la cauză, apelul este singura cale de atac pentru care legea nu prevede expres motivele de exercitare. Aşadar, cauza apelului constă în expunerea sumară a justificării apelului, a motivelor de nemulţumire contra primei judecăţi, a observaţiilor critice în temeiul cărora apelantul cere o altă soluţie a procesului.

Instanţa competentă să soluţioneze apelul, este instanţa ierarhic superioară celei care a pronunţat hotărârea care se atacă. Hotărârile pronunţate în primă instanţă de judecătorie sunt supuse apelului la tribunal, iar hotărârile date în primă instanţă de tribunal sunt supuse apelului la curtea de apel aşa cum se dispune în art.282 alin.1 din C.porc. civ.

Termenul pentru exercitarea apelului reprezintă intervalul de timp înăuntrul căruia se poate exercita această cale de atac. Este un termen imperativ (peremptoriu), legal şi absolut. Termenul de apel este de 15 zile de la comunicarea hotărârii redactate fără motivarea acesteia sau dacă partea este prezentă la pronunţarea hotărârii în şedinţă publică şi solicită motivarea acesteia, instanţa va lua act prin încheiere şi va motiva hotărârea dacă legea nu dispune altfel. Termenul se calculează pe zile libere, deci nu se ia în calcul ziua în care el începe să curgă şi nici ziua în care se împlineşte. Dacă termenul se sfârşeşte într-o zi de sărbătoare legală sau când serviciul este suspendat el se va prelungi până la sfârşitul zilei de lucru următoare.

Nerespectarea termenului de apel atrage decăderea părţii din dreptul de a mai exercita calea de atac.

Efectele apelului. Apelul este o cale de atac ordinară, suspensivă de executare, de reformare şi devolutivă. Cererea de apel produce anumite efecte specifice acestei căi de atac:

— Investeşte instanţa de apel cu soluţionarea cererii.

— Efectul suspensiv, în sensul că hotărârea primei instanţe nu poate fi executată silit cât este susceptibilă de apel şi nici pe perioada apelului.

— Efectul devolutiv în sensul că transpune litigiul în faţa unei instanţe superioare spre a fi judecat din nou.

2. Recursul. Caracterizare generală

Până în anul 1993, recursul era considerat ca fiind o cale de atac ordinară de reformare şi nedevolutivă, fiind calea de atac obişnuită la îndemâna părţii sau a procurorului şi se putea exercita atunci când se considera că hotărârea este nelegală sau netemeinică fără a fi necesare condiţii speciale de exercitare. Deşi majoritatea autorilor considerau că recursul prezintă caracterele unei căi extraordinare de atac, totuşi Legea nr. 59/1993 îl califică ca fiind o cale ordinară de atac, iar O.U.G. nr. 138/2000 stabileşte că recursul este o cale extraordinară de atac.

În reglementarea actuală, legiuitorul a introdus şi art. 304 (1) Cod porc. civ. care stipulează că „recursul declarat împotriva unei hotărâri date fără drept de apel nu este limitat la motivele de casare prevăzute la art. 304, instanţa putând să examineze cauza sub toate aspectele".

Unii autori referitor la caracterul nedevolutiv al recursului consideră că şi acesta are un caracter devolutiv, însă este incomplet, pentru că devoluţiunea operează în linii mari pentru probleme de drept. Aceasta ar însemna că toate căile de atac ar prezenta un caracter devolutiv, total sau parţial de vreme ce se solicită judecarea unei probleme de drept sau de fapt.

Un alt argument în favoarea opiniilor care susţin că recursul este o cale extraordinară de atac este şi acela că în principiu, recursul nu este suspensiv de executare. Deşi nu este consacrat expres în lege, rezultă din art. 300 alin. 1 Cod porc. civ. care prevede că „recursul suspendă executarea silită a hotărârii numai în cauzele privitoare la strămutarea de hotare, desfiinţarea de construcţii, plantaţii sau a oricăror lucrări având o aşezare fixă, şi în cazurile prevăzute de lege".

În cazul în care recursul este exercitat împotriva unei hotărâri de primă instanţă, nesusceptibilă de apel, acesta are caracterul unei căi ordinare de atac pentru că recurentul nu este ţinut de motivele de casare arătate de art. 304 Cod porc. civ., ci poate să invoce orice motiv de nemulţumire.

Elementele recursului sunt ca şi în cazul apelului, subiectele, obiectul şi cauza.

Subiectele recursului. Părţile se numesc în recurs recurent (cel

care a introdus recursul) şi intimat (cel împotriva căruia se exercită recursul). În materie civilă hotărârile judecătoreşti îşi produc efectul numai între părţile care au luat parte la judecarea pricinii. Părţi sunt cei care pretind a fi titularii unor drepturi şi care au capacitatea de a sta în instanţă fiind irelevantă prezenţa fizică.

Obiectul recursului. Potrivit prevederilor art. 299 Cod porc. civ., hotărârile date fără drept de apel, cele date în apel, precum şi în condiţiile prevăzute de lege, hotărârile altor organe cu activitate jurisdicţională sunt supuse recursului.

Cauza recursului o reprezintă motivele prevăzute în mod limitativ în art. 304 Cod porc. civ. pe care partea le poate invoca în faţa instanţei competente să soluţioneze recursul.

Instanţa competentă să soluţioneze recursul este instanţa ierarhic superioară celei care a pronunţat hotărârea atacată. Când hotărârea este dată fără drept de apel, recursul exercitat împotriva hotărârilor judecătoriilor este de competenţa tribunalelor, cel introdus în contra hotărârilor tribunalelor, date tot fără drept de apel se judecă de către curţile de apel, iar hotărârile curţilor de apel pot fi atacate cu recurs la curtea Supremă de Justiţie. Totuşi, datorită actualului sistem al competenţei materiale, puţine recursuri ajung să fie soluţionate de Curtea Supremă de Justiţie.

Pentru cazurile de excepţie în care Curtea Supremă de Justiţie judecă în primă instanţă, recursul contra hotărârii pronunţate este ce competenţa secţiilor unite ale Curţii.

Termenul de recurs este aşa cum precizează Art.301 din C.porc. civ de „… de 15 zile de la comunicarea hotărârii ce se atacă…”

Celelalte căi de atac prevăzute în Codul de procedură civilă sunt căi extraordinare, deci pot fi exercitate cu respectarea unor condiţii strict reglementate în Codul de procedură civilă: *contestaţia în anulare*, *revizuirea*, *recursul în anulare şi recursul în interesul legii*.

Texte legale.

Codul de procedură civilă (extras)

Apelul

Art. 282 – Hotărârile date în primă instanţă de judecătorie sunt supuse apelului la tribunal, iar hotărârile date în primă instanţă de către tribunal sunt supuse apelului la curtea de apel.

Împotriva încheierilor premergătoare nu se poate face apel

decât odată cu fondul, în afară de cazul când prin ele s-a întrerupt sau s-a suspendat cursul judecăţii.

Apelul împotriva hotărârii se socoteşte făcut şi împotriva încheierilor premergătoare.

Art. 282^1 – Nu sunt supuse apelului hotărârile judecătoreşti date în primă instanţă în cererile introduse pe cale principală privind pensii de întreţinere obligaţii de plată a unei sume de bani sau de predare a unui bun mobil, în valoare de până la 200 milioane lei inclusiv, acţiunile posesorii, cele referitoare la înregistrările în registrele de stare civilă, luarea măsurilor asiguratorii, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege.

Hotărârile instanţelor judecătoreşti prin care se soluţionează plângerile împotriva hotărârilor autorităţilor administraţiei publice cu activitate jurisdicţională şi ale altor organe cu astfel de activitatea nu sunt supuse apelului, dacă legea nu prevede altfel.

Art. 283 – Partea care a renunţat expres la apel cu privire la o hotărâre nu mai are dreptul de a face apel.

Art. 284 – Termenul de apel este de 15 zile de la comunicarea hotărârii, dacă legea nu dispune altfel.

Termenul de apel curge chiar dacă comunicarea hotărârii a fost făcută odată cu somaţia de executare.

Dacă o parte face apel înainte de comunicarea hotărârii, aceasta se socoteşte comunicată la data depunerii cererii de apel.

Pentru procuror termenul de apel curge de la pronunţarea hotărârii, în afară de cazurile în care procurorul a participat la judecarea cauzei, când termenul curge de la comunicarea hotărârii.

Apelul declarat în termen suspendă executarea hotărârii de primă instanţă, cu excepţia cazurilor anume prevăzute de lege.

Recursul

Art. 299 – Hotărârile date fără drept de apel, cele date în apel, precum şi, în condiţiile prevăzute de lege, hotărârile altor organe cu activitate jurisdicţională sunt supuse recursului.

Art. 301 – Termenul de recurs este de 15 zile de la comunicarea hotărârii dacă legea nu dispune altfel.

Art. 302 – Recursul se depune la instanţa a cărei hotărâre se atacă, sub sancţiunea nulităţii.

Art. 304 – Modificarea sau casarea unei hotărâri se poate cere:

1. când instanţa nu a fost alcătuită potrivit dispoziţiilor legale;

2. când hotărârea s-a dat de alţi judecători decât cei care au luat parte la dezbaterea în fond a pricinii;

3. când hotărârea s-a dat cu încălcarea competenţei altei instanţei;

4. când instanţa a depăşit atribuţiile puterii judecătoreşti;

5. când, prin hotărârea dată, instanţa a încălcat formele de procedură prevăzute sub sancţiunea nulităţii de art. 105 alin. 2;

6. dacă instanţa a acordat mai mult decât s-a cerut, ori ceea ce nu s-a cerut;

7. când hotărârea nu cuprinde motivele pe care se sprijină sau când cuprinde motive contradictorii ori străine de natura pricinii;

8. când instanţa, interpretând greşit actul juridic dedus judecăţii, a schimbat natura ori înţelesul lămurit şi vădit neîndoielnic al acestuia;

9. când hotărârea pronunţată este lipsită de temei legal ori a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greşită a legii;

10. când instanţa nu s-a pronunţat asupra unui mijloc de apărare sau asupra unei dovezi administrate, care erau hotărâtoare pentru dezlegarea pricinii.

Art. 304^1 – Recursul declarat împotriva unei hotărâi care, potrivit legii nu poate fi atacată cu apel, nu este limitat expres la motivele de casare prevăzute în art. 304, instanţa putând să examineze cauza sub toate aspectele.

Art. 305 – În instanţa de recurs nu se pot produce probe noi, cu excepţia înscrisurilor.

PRACTICĂ JUDICIARĂ

Speţa I

1. Chiar dacă în cauzele de divorţ termenul de declarare a recursului este de 30 de zile de la comunicarea deciziei recurate, motivarea recursului trebuie efectuată în termen de 15 zile de la comunicarea motivării deciziei instanţei de apel.

2. De vreme ce sentinţa judecătoriei nu fusese comunicată intervenienţilor (în interesul uneia dintre părţi), cererea intitulată de ei „recurs" trebuie considerată drept „apel" şi, în consecinţă, urmează a fi înaintată tribunalului care, în speţă, era instanţa de apel (cu notă aprobativă).

Curtea de Apel Bucureşti – sect. a IV-a civ., decizia nr. 465 din

12.03.1999

Dreptul nr. 9 din 1999, pag. 137 – 141

Speţa II

În urma modificărilor aduse prin O.G. nr. 13 din 29 ianuarie 1998, termenul de apel este de 15 zile de la comunicarea hotărârii redactate, după caz, în condiţiile art. 261 alin. 1 şi 2 sau alin. ultim, dacă legea nu dispune altfel. Partea care exercită calea de atac are obligaţia motivării în fapt şi în drept a apelului, conform art. 288 (1) C. pr. civ., însă faţă de faptul că legea nu prevede nicio sancţiune în ipoteza depăşirii acestui din urmă termen, instanţa de apel trebuie să examineze şi temeinicia hotărârii apelate prin prisma apărărilor făcute de părţi în faţa instanţei de fond, nicidecum să respingă apelul ca tardiv motivat.

Prin dec. civ. nr. 2194 din 20 septembrie 1998, Trib. Timiş a respins apelul declarat în cauză de reclamanţi, apreciind că, deşi calea de atac a fost exercitată în termen, motivarea în fapt şi în drept a fost tardiv depusă, respectiv după expirarea termenului prevăzut de art. 288 (1) C. pr. civ.

Întrucât instanţei de apel îi revenea obligaţia de a verifica hotărârea primei instanţe prin prisma tuturor motivelor de legalitate şi temeinicie, în raport cu apărările părţilor şi cu întregul probatoriu administrat în cauză, recursul reclamanţilor a fost admis, iar dosarul a fost trimis Trib. Timiş pentru judecarea în fond a apelului.

Curtea de Apel Timişoara – sect. civ., decizia nr. 621 din 10.03.1999

Buletinul jurisprudenţei – culeg. de practică judiciară – 1999 nr. din 2000, pag. 92 – 93

Speţa III

Din preambulul sentinţei recurate rezultă că, după ce s-a făcut referatul cauzei, reclamantul a declarat că înţelege că recuze pe toţi judecătorii Curţii de Apel Galaţi.

În această situaţie şi având în vedere prevederile art. 29 alin. 1 C. pr. civ., potrivit cărora propunerea de recuzare poate fi făcută verbal sau în scris, greşit prima instanţă a considerat că reclamantul F.M. nu a dovedit formularea cererii de recuzare.

Procedând în modul arătat şi soluţionând litigiul înainte ca instanţa competentă să fi soluţionat cererea de recuzare formulată

verbal, curtea de apel a pronunţat o hotărâre cu încălcarea esenţială a legii, de natură a-l prejudicia grav pe reclamant.

În consecinţă, urmează a se admite recursul reclamantului F.M. şi a fi casată sentinţa cu trimiterea cauzei la aceeaşi instanţă, pentru a se conforma dispoziţiilor art. 30 alin. 2 C. pr. civ.

CSJ – sect. cont. adm., decizia nr. 57 din 15.01.1999

Dreptul nr. 8 din 1999, pag. 143

Speţa IV

În aplicarea dispoziţiilor art. 18 alin. 1 din Legea nr. 112/1995, pentru reglementarea situaţiei juridice a unor imobile cu destinaţia de locuinţe, trecute în proprietatea statului, instanţele judecătoreşti nu au un punct de vedere unitar cu privire la căile de atac ce pot fi exercitate împotriva hotărârilor pronunţate în cadrul exercitării controlului judecătoresc asupra hotărârilor comisiilor judeţene şi ale comisiei municipiului Bucureşti constituite potrivit art. 16 alin. 4 din acea lege.

Astfel, unele instanţe au considerat că sentinţele pronunţate în temeiul art. 18 alin. 1 din Legea nr. 112/1995 pot fi atacate direct cu recurs, iar nu cu apel, deoarece soluţionarea cererilor de către comisiile constituie potrivit art. 16 alin. 4 din această lege ar echivala cu parcurgerea unui prim grad de jurisdicţie.

Alte instanţe, dimpotrivă, s-au pronunţat în sensul că plângerile îndreptate împotriva hotărârilor comisiilor judeţene şi, respectiv, ale comisiei municipiului Bucureşti, sunt susceptibile să parcurgă toate gradele de jurisdicţie, hotărârile judecătoreşti pronunţate în temeiul art. 18 alin. 1 din Legea nr. 112/1995 fiind sus-puse, astfel, atât căii de atac a apelului, cât şi celei a recursului.

Aceste din urmă instanţe au procedat corect.

În scopul reglementării situaţiei juridice a unor imobile cu destinaţie de locuinţe, trecute în proprietatea statului, prin art. 16 din Legea nr. 112/1995 s-a prevăzut constituirea de comisii speciale investite cu competenţa de a primi cererile şi a verifica actele celor îndreptăţi la restituirea locuinţelor în natură ori la acordarea de despăgubiri, precum şi de comisii judeţene, respectiv, a comisiei municipiului Bucureşti pentru aplicarea dispoziţiilor acelei legi.

Potrivit art. 17 din aceeaşi lege, comisiilor judeţene şi comisiei pentru municipiul Bucureşti le revine atribuţia de a stabili, în termen de 60 de zile de la primirea propunerilor transmise de comisiile locale,

dreptul foştilor proprietari sau al moştenitorilor acestora şi al rudelor până la gradul al doilea ale fostului proprietar în viaţă, emiţând hotărâri în acest sens.

Prin art. 18 alin. 1 din lege s-a prevăzut că „hotărârile comisiilor judeţene, ale comisiei municipiului Bucureşti şi ale comisiei sectorului agricol Ilfov sunt supuse controlului judecătoresc, potrivit legii civile, şi pot fi atacate în termen de 30 de zile de la comunicare".

Instituirea controlului judecătoresc, potrivit legii civile, asupra hotărârilor comisiilor cărora le revine competenţa de a stabili dreptul foştilor proprietari sau al moştenitorilor acestora şi al rudelor până la gradul al doilea ale foştilor proprietari în viaţă nu poate avea altă semnificaţie decât aceea determinată de limitele impuse de normele procedurale de drept comun, respectiv de dispoziţiile cuprinse în Codul de procedură civilă.

De aceea, în această materie este aplicabilă prevederea cu caracter general referitoare la competenţă, înscrisă la art. 1 pct. 1 C. pr. civ., potrivit căreia „judecătoriile judecă, în primă instanţă, toate procesele şi cererile, în afară de cele date prin lege în competenţa altor instanţe".

Ca urmare, din moment ce prin Legea nr. 112/1995 nu s-a stabilit o procedură specială referitoare la judecarea plângerilor împotriva hotărârilor comisiilor judeţene şi ale comisiei pentru municipiul Bucureşti şi nici nu s-au prevăzut căile de atac ce se pot exercita în cazul hotărârilor judecătoreşti pronunţate în temeiul art. 18 alin. 1 din acea lege, este firesc ca aceste hotărâri să fie supuse ambelor căi de atac prevăzute în Codul de procedură civilă, respectiv apelul şi recursul, a căror examinare ar da posibilitatea să fie asigurată aplicarea corectă a legii în diversitatea de situaţii supuse controlului judecătoresc.

O atare interpretare a legii se impune şi pentru că este în deplină concordanţă cu principiul accesului liber la justiţie, înscris în art. 21 din Constituţie.

De altfel, controlul judecătoresc potrivit legii civile nici nu ar fi realizabil în deplinătatea sa, într-o materie atât de complexă, decât în condiţiile lăsării posibilităţii de a se exercita ambele căi ordinare de atac – apel şi recurs – prevăzute de Codul de procedură civilă, care reprezintă modalităţile concrete de asigurare a verificării legalităţii şi

temeiniciei hotărârilor pronunţate.

În consecinţă, în temeiul art. 25 lit. b din Legea nr. 56/1993 a Curţii Supreme de Justiţie şi al art. 329 C. pr. civ., urmează a se admite recursul în inelersul legii şi a se stabili că hotărârile judecătoreşti pronunţate în aplicarea art. 18 alin. 1 din Legea nr. 112/1995 sunt supuse căilor de atac prevăzute de Codul de procedură civilă, respectiv apelul şi recursul.

În numele legii se admite recursul.

Se stabileşte că hotărârile judecătoreşti pronunţate în temeiul art. 18 alin. 1 din Legea nr. 112/1995 sunt supuse căilor de atac prevăzute de Codul de procedură civilă, respectiv apelul şi recursul.

CSJ – sect. unite, decizia nr. V din 05.10.1998

Dreptul nr. 2 din 1999, pag. 142 – 143

Capitolul VI

Proceduri speciale

Procedura ordonanţei preşedinţiale

Conceptul de ordonanţă preşedinţială este folosit în doctrină şi jurisprudenţă în varii accepţiuni. Astfel, într-o primă accepţiune prin *ordonanţă preşedinţială* se desemnează *„ansamblul de norme după care se conduc părţile şi instanţa în soluţionarea unei pricini urgente”*. Înţeleasă astfel, ordonanţa preşedinţială se înfăţişează ca o procedură specială reglementată de lege în scopul luării unor măsuri vremelnice în cazuri urgente. Acesta este şi sensul care va fi folosit frecvent în cuprinsul lucrării de faţă.

Într-o altă accepţiune, ordonanţa preşedinţială evocă însuşi actul final şi de dispoziţie prin care instanţa statuează asupra cererii promovate de partea interesată.

Conceptul de ordonanţă preşedinţială este folosit de asemenea pentru a desemna actul de investire al instanţei în acele cazuri în care reclamantul invocă o intervenţie urgentă a justiţiei. În acest sens, în jurisprudenţa noastră s-a decis că cererea de ordonanţă preşedinţială trebuie să îndeplinească în mod obligatoriu cele două condiţii fundamentale: urgenţa şi aparenţa dreptului.

Adeseori Codul de procedură civilă se referă la ordonanţa preşedinţială în accepţiunea de hotărâre a conceptului analizat. Astfel, de pildă, potrivit art. 581 alin. (3) C. porc. civ. ordonanţa va putea fi dată şi fără citarea părţilor, şi chiar atunci când există judecată asupra

fondului dreptului. Acelaşi text precizează în alineatul următor că: „Ordonanţa este supusă recursului…”. În toate aceste situaţii este evident că legea are în vedere însuşi actul – hotărârea – prin care instanţa se pronunţă asupra cererii pentru luarea unei măsuri vremelnice.

În prezent, instituţia ordonanţei preşedinţiale este reglementată în art. 581 – 582, texte ce alcătuiesc primul Capitol (intitulat Ordonanţe preşedinţiale) din cartea VI a Codului de procedură civilă.

Importanţa instituţiei decurge din natura măsurilor ce pot fi luate de judecător, dar şi din eficienţa deosebită a procedurii instituite în acest scop. Într-adevăr, legea a creat un mijloc procedural rapid şi lipsit de formalism pentru luarea unor măsuri provizorii în cazuri ce reclamă urgenţa.

Scopul ordonanţei este acela de a evita pierderea unui drept care s-ar păgubi prin întârziere, de a preveni o daună iminentă ce nu s-ar putea repara şi de a înlătura eventualele piedici ivite în cursul executării silite. Este evident că asemenea măsuri şi o intervenţie atât de promptă a justiţiei nu se poate realiza în cadrul procedurii de drept comun, ci numai în condiţiile unei proceduri suple şi operative. De aceea, legea stabileşte principiul potrivit căruia ordonanţa se poate soluţiona chiar şi fără citarea părţilor. În acelaşi timp, legea îngăduie ca executarea ordonanţei să se facă fără somaţie şi fără trecerea vreunui termen.

Rolul ordonanţei preşedinţiale nu a scăzut în perioada în care s-a scurs de la reglementarea acestei instituţii procesuale, ci dimpotrivă s-a amplificat continuu având o aplicare în cele mai varii materii, inclusiv în litigiile comerciale. Şi în prezent instituţia îşi menţine valenţele sale preventive. Este în afară de orice îndoială că ordonanţa preşedinţială poate evita adeseori declanşarea ulterioară a unui proces asupra fondului dreptului. Este ceea ce se întâmplă atunci când partea împotriva căreia s-a luat o măsură îşi dă seama de justeţea acesteia şi de netemeinicia unei acţiuni pe care ar putea-o exercita cu privire la fondul dreptului.

Datorită utilităţii sale practice ordonanţa preşedinţială se înfăţişează în prezent ca una din instituţiile judiciare la care cetăţenii recurg în mod frecvent şi în cele mai diferite materii. Într-adevăr, adeseori ordonanţa preşedinţială este folosită în materie locativă, în

materia raporturilor de vecinătate, pentru luarea unor măsuri provizorii pe timpul procesului de divorţ, în litigiile comerciale etc.

Problema afirmării unui drept subiectiv nu se mai pune în cazul cererilor de ordonanţă preşedinţială. Afirmarea unui drept în cazul cererilor de ordonanţă preşedinţială ar determina transformarea acestora în veritabile acţiuni de drept comun.

Cercetarea fondului este incompatibilă cu natura şi caracterul procedurii reglementate în art. 581 – 582 C. porc. civ. Totuşi, jurisprudenţa admite în mod unanim că instanţa are posibilitatea de a cerceta, în cadrul procedurii ordonanţei preşedinţiale, de partea cui este aparenţa dreptului. Această cerinţă este intim legată de problema neprejudecării fondului în cadrul cererilor de ordonanţă preşedinţială.

În literatura de specialitate nu există un consens cu privire la determinarea condiţiilor specifice ale ordonanţei preşedinţiale. Astfel, în opinia unor autori cererea de ordonanţă preşedinţială trebuie analizată în prezenţa a două condiţii specifice: urgenţa şi nerezolvarea fondului cauzei.

Cel mai adesea, însă, ordonanţa preşedinţială este cercetată în raport cu următoarele trei condiţii de admisibilitate: urgenţa, măsura ordonată de instanţă să fie vremelnică şi măsura luată să nu prejudece asupra fondului.

Procedura divorţului

În mod firesc căsătoria încetează odată cu decesul unuia dintre soţi. Cu toate acestea, împrejurări dintre cele mai diverse, fac dificilă sau chiar imposibilă continuarea căsătoriei. De aceea, marea majoritate a legislaţiilor permit desfacerea căsătoriei prin divorţ.

Dispoziţii privitoare la divorţ întâlnim în legislaţi noastră atât în Codul familiei (art. 37 – 44), cât şi în Codul de procedură civilă, acesta din urmă consacrând materiei un capitol distinct (Capitolul VI) din Cartea VI (art. 607 – 619).

Modificările aduse Codului familiei şi Codului de procedură civilă, prin Legea nr. 59/1993, au fost menite să simplifice în mod substanţial procedura divorţului, consacrând şi posibilitatea desfacerii căsătoriei prin consimţământul ambilor soţi.

Actuala reglementarea păstrează, aşa cum s-a remarcat şi în doctrina recentă, distincţia dintre încetare căsătoriei, care intervine în cazul decesului unuia dintre soţi, declarării judecătoreşti a morţii

unuia dintre soţi, şi desfacerea căsătoriei prin divorţ.

Într-adevăr, potrivit art. 37 alin. (1) din C. fam.: „Căsătoria încetează prin moartea unuia dintre soţi sau prin declararea judecătorească a morţii unuia dintre soţi". După această statuare, cel de-al doilea alineat al textului menţionat este neechivoc în sensul, precizat: „căsătoria se poate desface prin divorţ".

Practica judiciară a consacrat o multitudine de motive ce pot conduce la desfacerea căsătoriei prin divorţ, cum sunt infidelitatea unuia dintre soţi, actele de violenţă exercitate de unul dintre soţi împotriva celuilalt, despărţirea în fapt a soţilor, dacă se datorează culpei unuia dintre soţi etc.

Procedura divorţului are un caracter particular chiar şi în raport cu alte proceduri speciale, împrejurare determinată, în mod îndoielnic, de necesitatea ocrotirii deosebite a unor valori sociale importante cum sunt cele privitoare la familie. Astfel, se explică în unele ţări nu numai existenţa unor reguli derogatorii de la dreptul comun, ci chiar şi a unor instanţe de familie.

Caracterul special al procedurii este marcat, în unele ţări, de instituirea de către legiuitor a unor termene de gândire şi a unei concilieri obligatorii, soluţii legislative destinate a realiza o ultimă încercare de salvare a căsătoriei.

Acţiunea de divorţ este de competenţa materială a judecătoriilor, în baza dispoziţiilor de principiu statornicite de art. 1 pct. 1 C. porc. civ. Dispoziţii derogatorii de la dreptul comun au fost stabilite de legiuitor numai în materia competenţei teritoriale. Astfel, potrivit art. 607 C. porc. civ. acţiunea de divorţ este de competenţa judecătoriei în circumscripţia căreia se află cel din urmă domiciliu comun al soţilor.

Pentru determinarea competenţei teritoriale prezintă relevanţă numai domiciliul comun al soţilor de la data introducerii acţiunii; schimbările ulterioare de domiciliu nu influenţează asupra competenţei definitiv stabilite prin sesizarea instanţei.

În situaţia în care soţii nu au avut domiciliu comun sau dacă niciunul dintre soţi nu mai locuieşte în localitatea corespunzătoare ultimului domiciliu comun competenţa de soluţionare a acţiunii revine instanţei în a cărei rază teritorială se află domiciliul pârâtului. În cazul însă în care pârâtul nu are domiciliu în ţară competenţa revine

judecătoriei în circumscripţia căreia se află domiciliul reclamantului.

Determinarea competenţei în procesele de divorţ ridică uneori problema întinderii atribuţiilor instanţei sesizate şi asupra cererilor accesorii.

Aşadar cererile accesorii privitoare la încredinţarea copiilor minori, plata alocaţiei de stat, plata pensiei de întreţinere, atribuirea locuinţei şi la încuviinţarea purtării numelui dobândit prin căsătoriei sunt de competenţa instanţei sesizate cu acţiunea de divorţ. Menţionăm că pentru această soluţie avem şi un text expres, respectiv art. 611 C. porc. civ., care precizează că cererea de pensie alimentară se face la judecătoria investită cu cererea de divorţ, chiar dacă între timp s-au ivit schimbări cu privire la domiciliul părţilor.

Jurisprudenţa a decis că şi cererea de împărţire a bunurilor comune se judecă de instanţa competentă să soluţioneze acţiunea de divorţ. Soluţia este promovată şi pentru ipoteza în care printre bunurile comune se află şi imobile. Dacă însă acţiunea de împărţeală este promovată după rămânerea definitivă a hotărârii de divorţ, iar printre bunurile partajabile figurează şi un imobil, competenţa va reveni instanţei în a cărei rază teritorială se află acel imobil.

În încheierea acestor consideraţii trebuie să precizăm că normele privitoare la competenţa teritorială a instanţelor judecătoreşti în materie de divorţ au un caracter imperativ, iar nesocotirea lor poate fi invocată de părţi sau de instanţă din oficiu.

Texte legale.

Codul de procedură civilă (extras)

Art. 581. (1) Instanţa va putea să ordone măsuri vremelnice în cazuri grabnice, pentru păstrarea unui drept care s-ar păgubi prin întârziere, pentru prevenirea unei pagube iminente şi care nu s-ar putea repara, precum şi pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi cu prilejul unei executări.

(2) Cererea de ordonanţă preşedinţială se va introduce la instanţa competentă să se pronunţe asupra fondului dreptului.

(3) Ordonanţa va putea fi dată şi fără citarea părţilor şi chiar atunci când există judecată asupra fondului. Judecata se face de urgenţă şi cu precădere. Pronunţarea se poate amâna cu cel mult 24 ore, iar motivarea ordonanţei se face în cel mult 48 de ore de la pronunţare.

(4) Ordonanţa este vremelnică şi executorie. Instanţa va putea hotărî ca executarea să se facă fără somaţie sau fără trecerea unui termen.

Art. 607. Cererea de divorţ este de competenţa judecătoriei în circumscripţia căreia se află cel din urmă domiciliu comun al soţilor. Dacă soţii nu au avut domiciliu comun sau dacă niciunul din soţi nu mai locuieşte în circumscripţia judecătoriei în care se află cel din urmă domiciliu comun, judecătoria competentă este aceea în circumscripţia căreia îşi are domiciliul pârâtul, iar când pârâtul nu are domiciliu în ţară, este competentă judecătoria în circumscripţia căreia îşi are domiciliul reclamantul.

PRACTICĂ JUDICIARĂ

Speţa I

Potrivit art. 616 C. pr. civ., dacă la termenul de judecată se prezintă numai pârâtul, cererea de divorţ va fi respinsă ca nesusţinută.

Textul respectiv porneşte de la prezumţia că reclamantul, prin absenţa sa, manifestă intenţia de a nu-şi mai susţine acţiunea.

Prezumţia nu mai subzistă însă atunci când cel în cauză invocă şi dovedeşte o cauză care l-a împiedicat de a se prezenta la judecată (reclamantul a depus un act medical prin care justifică absenţa de la judecată).

Trib. Suprem – sect. civ., decizia nr. 1372/1989

Dreptul nr. 4 din 1990, pag. 64

Speţa II

Prin sentinţa civilă nr. 461/1994, pronunţată de Judecătoria Sânnicolaul Mare a fost admisă acţiunea reclamantei şi s-a dispus desfacerea căsătoriei din vina ambelor părţi, reclamanta să îşi reia numele avut anterior încheierii căsătoriei, i-a fost încredinţată reclamantei spre creştere şi educare minora şi a fost obligat pârâtul la plata contribuţiei de întreţinere lunară.

De asemenea, i s-a atribuit reclamantei beneficiul contractului de închiriere privind apartamentul domiciliu comun al pârâţilor, dispunându-se evacuarea pârâtului.

Împotriva acestei hotărâri pârâtul a declarat apel, pe care a criticat-o în parte privind atribuirea spaţiului locativ, arătând că întrucât locuinţa se compune din 4 camere şi dependinţe, era comod partajabilă şi solicitând casarea sentinţei în sensul partajării folosinţei

apartamentului.

Prin încheierea de şedinţă din 29 martie 1995, Tribunalul Timiş care are pe rol soluţionarea apelului a dispus în baza art. 244 C. pr. civ., suspendarea judecării apelului până la soluţionarea acţiunii civile ce formează obiectul dosarului nr. 375/1995, al Judecătoriei Sânnicolaul Mare.

Curtea de Apel Timişoara, prin decizia civilă nr. 570/1995, a admis recursul declarat de reclamanţi, a desfiinţat încheierea de suspendare şi a dispus trimiterea cauzei pentru continuarea judecăţii apelului la Tribunalul Timiş, reţinând că pârâtul, pe calea unei acţiuni separate înaintate Judecătoriei Sânnicolaul Mare, a solicitat acelaşi lucru, respectiv partajarea folosinţei locuinţei din litigiu.

Astfel, în mod nejustificat, instanţa de apel a suspendat judecarea apelului, în baza dispoziţiei art. 244 pct. 1 C. pr. civ., apreciind eronat că dezlegarea pricinii atârnă de noua acţiune de chemare în judecată formulată de pârât, întrucât instanţa de apel este cea chemată să se pronunţe asupra cererii pârâtei de partajare a locuinţei din litigiu.

Curtea de Apel Timişoara – sect. civ., decizia civilă nr. 570/1995

Revista cercului juridic bănăţean nr. 4 din 1995, pag. 79 – 80

Speţa III

Judecarea acţiunilor de divorţ este reglementată de dispoziţiile înscrise în Capitolul VI al Codului de procedură civilă, „Despărţenia”, articolele 607 – 619.

Potrivit articolului 616 indice 1 Cod procedură civilă, „Dacă procedura de chemare a soţului pârât a fost îndeplinită prin afişare, iar acesta nu s-a prezentat la primul termen de judecată, instanţa va dispune cercetări pentru a verifica dacă pârâtul îşi are domiciliul la locul indicat în cerere şi, dacă constată că nu domiciliază acolo, va dispune citarea lui la domiciliul său, precum şi, dacă este cazul, la locul său de muncă”.

În cauză, procedura de citare cu pârâtul pentru toate termenele de judecată a cauzei la instanţa de fond, precum şi comunicarea sentinţei primei instanţe s-a făcut „prin afişare” la domiciliul indicat de reclamantă în cererea de chemare în judecată.

Cum, instanţa de judecată nu a cerut dovezi şi nu a dispus cercetări pentru a verifica dacă pârâtul are domiciliul la locul indicat în

cerere, pentru a stabili modalitatea citării acestuia, la domiciliul indicat în cerere ori şi la locul său de muncă, hotărârile pronunţate cu încălcarea articolului 616 indice 1 Cod procedură civilă, sunt nelegale fiind incident motivul de casare înscris în articolul 304 pct. 5 Cod procedură civilă.

Curtea de Apel Iaşi, decizia civilă nr. 73 din 26.01.1998

Culegere de practică judiciară – Curtea de Apel Iaşi 1998 nr. din 1999, pag. 75 – 76

Speţa IV

Dispoziţiile art. 17 C. pr. civ. fac vorbire în mod expres de existenţa a trei categorii de cereri de chemare în judecată, respectiv principale, accesorii şi incidentale.

Ceea ce defineşte o acţiune ca fiind principală este împrejurarea că – raportat la ea – se pot formula alte acţiuni a căror rezolvare depinde de soluţia din acţiunea principală. Aceste acţiuni sunt denumite accesorii, iaratunci când – deşi pot avea o existenţă de sine stătătoare sunt formulate într-un proces deja început – se numesc incidentale. Din această perspectivă, în litigiul de divorţ cu care reclamanta a sesizat instanţa de judecată, acţiunea principală are ca obiect desfacerea căsătoriei, iar acţiunea accesorie priveşte împărţirea bunurilor comune.

Sub raportul competenţei, conform art. 17 C. pr. civ., acţiunile accesorii şi incidentale sunt în căderea instanţei competente să judece acţiunea principală.

Prin urmare, faţă de prevederea legală menţionată, chiar dacă în speţă instanţa a disjuns cererea accesorie a reclamantei, vizând împărţirea bunurilor comune, această cerere urma să fie soluţionată în continuare de judecătoria care a rezolvat şi acţiunea principală de divorţ, întrucât independent de împrejurarea că a fost disjunsă, respectiva cerere şi-a păstrat caracterul accesoriu.

Pe de altă parte, invocarea de către curtea de apel a prevederilor art. 36 C. fam. pentru a justifica stabilirea competenţei judecătoriei în rezolvarea capătului de cerere vizând partajul bunurilor comune este irelevantă deoarece aceeaşi instanţă a indicat şi dispoziţiile art. 17 C. pr. civ. care constituie temeiul de drept al soluţiei adoptate.

În ce priveşte argumentul reclamantei prin care au fost aduse în

discuţie cele două ipoteze ale art. 36 C. fam. pentru a se susţine că împărţirea bunurilor comune la desfacerea căsătoriei, respectiv în timpul căsătoriei, nu pot avea un tratament diferenţiat sub aspectul instanţei competente, este greşit. Astfel, aşa cum deja s-a evidenţiat, dacă partajarea bunurilor dobândite în timpul căsătoriei se solicită odată cu divorţul, cererea respectivă are caracterul unei acţiuni accesorii, iar instanţa competentă să judece este conform art. 17 C. pr. civ. aceeaşi care soluţionează şi acţiunea principală, în speţă desfacerea căsătoriei.

În fine, apare greşită şi fără suport legal şi susţinerea reclamantei potrivit căreia în ipoteza prevederilor art. 36 alin. 1 C. fam. prin disjungerea cererii de împărţire a bunurilor comune de cea privind desfacerea căsătoriei, cererea de partaj îşi pierde caracterul unei acţiuni accesorii. În adevăr, pe de o parte, nu există nicio dispoziţie legală care să confirme o asemenea susţinere, iar pe de altă parte, rezolvarea partajului depinde întotdeauna de modul în care este soluţionată cererea de divorţ, respingerea acesteia având drept rezultat şi respingerea cererii de împărţire a bunurilor comune ceea ce relevă o dată în plus caracterul accesoriu al acestei cereri.

CSJ – sect. civ., decizia nr. 3238 din 05.10.1999

Dreptul nr. 12 din 2000, pag. 119 – 120

Speţa V

1. Potrivit legii, ceea ce urmează a se lua în considerare la încredinţarea copilului minor, odată cu pronunţarea divorţului, este interesul copilului. Sub acest aspect, s-a reţinut de instanţă că, în timpul conveiţuirii lor, ambii părinţi s-au îngrijit de creşterea şi educarea minorului şi că amândoi îi oferă condiţii corespunzătoare pentru a-i asigura buna dezvoltare, iar că după despărţirea lor în fapt minorul a rămas la tată. Această împrejurare, precum şi aceea că minorul – în vârstă de peste 10 ani – a declarat că doreşte să rămână sub îngrijirea tatălui său, nu au fost însă considerate ca determinante întrucât, după cum s-a mai reţinut, minorul aflându-se sub îngrijirea acestuia, a obţinut rezultate slabe la învăţătură, având şi foarte multe absenţe nemotivate (art. 42 C. fam.).

2. Împrejurarea că, atunci când s-a soluţionat cererea de ordonanţă preşedinţială, instanţa nu a luat în discuţie toate aspectele deduse în cadrul acţiunii ulterioare, nu împiedică funcţionarea

principiului autorităţii de lucru judecat, întrucât esenţial din acest punct de vedere este cuprinsul cererii prin care reclamantul a sesizat instanţa, iar, în speţă, se constată că cele două cereri, privind aceleaşi părţi, au acelaşi obiect şi aceeaşi cauză juridică – art. 1201 C. civ. şi art. 163 C. pr. civ.

Trib. Mun. Bucureşti – sect. a III-a civ., decizia nr. 2 din 02.01.1990

Dreptul nr. 2 din 1992, pag. 80 – 81

Speţa VI

Prin cererea de ordonanţă preşedinţială, reclamantul a solicitat revocarea pârâtei D.V. din funcţia de administrator al societăţii comerciale, motivată pe prevederile art. 145 alin. 2 din Legea nr. 31/1990, pentru fapte şi împrejurări care-i sunt imputabile.

Ca urmare, a solicitat şi obligarea celorlalţi pârâţi asociaţi, să-i permită exercitarea obligaţiilor şi drepturilor ce-i revin ca asociat şi administrator.

În conformitate cu art. 581 C. pr. civ., pe calea ordonanţei preşedinţiale se pot lua doar măsuri provizorii, grabnice, cu privire la păstrarea unui drept sau prevenirea unei pagube iminente, ori pentru înlăturarea pierderilor ce s-ar ivi cu prilejul unei executări, şi nu măsuri cu caracter definitiv, care echivalează cu soluţionarea în fond a pricinii. Revocarea calităţii de administrator nu poate fi considerată o măsură vremelnică, deoarece este o măsură care vizează fondul cauzei şi care nu poate fi luată pe baza procedurii instituite de art.581 C.pr. civ. În consecinţă, recursul se respinge ca neîntemeiat.

CSJ – sect.com., decizia nr. 59 din 23.01.1996

Dreptul nr. 8 din 1996, pag. 133

Speţa VII

Potrivit prevederilor art. 280 C. pr. civ „Cererea pentru suspendarea execuţiei vremelnice se va putea face fie odată cu apelul, fie deosebit de tot cursul instanţei de apel”.

În speţă, Judecătoria Carei a dispus prin încheierea nr. 737 din 20 aprilie 1995 începerea execuţiei silite imobiliare în favoarea creditoarei „B. A. „S. A. – Filiala Carei împotriva debitoarei S.C. „C” S.A. Carei pentru încasarea creanţei de 1 662 225.000 lei. Din probele administrate în cauză rezultă că această încheiere a rămas definitivă fiind investită cu formulă executorie la data de 19 mai 1995, situaţie în

care recurenta nu mai putea solicita suspendarea executării pe calea ordonanţei preşedinţiale, după rămânerea definitivă a încheierii nr. 737/1995, o atare cerere încălcând prevederile imperative ale art. 280 C. pr. civ. Aşa fiind, se constată că instanţa de apel, făcând o corectă interpretare a dispoziţiilor art. 280 C. pr. civ., a fost îndreptăţită să reţină că măsura suspendării executării, dispusă pe calea ordonanţei preşedinţiale, este nelegală. Nici împrejurarea că, ulterior pronunţării deciziei atacate, recurenta a rambursat creditul integral, cum s-a invocat în recurs, nu poate fi reţinută, o atare situaţie având relevanţă cu prilejul executării.

CSJ – sect.com., decizia nr. 1016 din 25.06.1996

Revista de drept comercial nr. 3 din 1997, pag. 114 – 115

Speţa VIII

Potrivit dispoziţiilor art. 581 C. pr. civ., instanţa poate să ordone măsuri vremelnice în cazuri grabnice, pentru prevenirea unei pagube iminente şi care nu s-ar putea repara, pe calea ordonanţei preşedinţiale, hotărârea fiind vremelnică şi executorie.

În raport cu prevederile legale menţionate, este greşită hotărârea instanţei (sentinţa civilă nr. 12337/1995 a Judecătoriei Piatra Neamţ) prin care s-a dispus evacuarea soţului-pârât din domiciliul comun, chiar dacă s-a dovedit că acesta, prin comportarea sa face imposibilă convieţuirea în aceeaşi locuinţă a soţiei şi copiilor. Că, această măsură, nu poate fi luată pe timp nelimitat, ci doar până la divorţ sau până la partajarea bunurilor comune, cauze în care se poate statua definitiv asupra spaţiului de locuit.

Curtea de Apel Bacău, decizia civilă nr. 564 din 27.05.1996

Jurisprudenţa CA Bacău 1996 nr. din 1997, pag. 52

Speţa IX

Pronunţarea instanţei prin ordonanţă preşedinţială asupra valabilităţii unui contract de credit şi a unui contract de garanţie, prin radiere din cartea funciară, este inadmisibilă, întrucât această măsură este de natură să prejudece fondul, contravenind dispoziţiilor art. 581 C. pr. civ.

CSJ – sect.com., decizia nr. 1060 din 12.12.1995

Buletinul Jurisprudenţei nr. din 1996, pag. 378 – 379